

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

Факультет економіки моря
Кафедра фінансів

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ »

Завідувач кафедри

Професор НУК, д.е.н. Рогов Г.К.

«__» _____ 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: «Фінансова стійкість банківської установи в Україні»

Виконала: студентка 4441 групи

_____ **Сілецька Я.В.**
(підпис)

Керівник роботи:

Професор НУК, д.е.н.
(посада ,науковий ступінь, вчене звання)

_____ **Рогов Г.К.**
(підпис)

Миколаїв – 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ.....	5
1.1. Сутність терміну «фінансова стійкість» та його складові.....	5
1.2. Методи визначення фінансової стійкості банку.....	10
1.3. Чинники впливу на фінансову стійкість банку в умовах економічної нестабільності в країні.....	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ (НА ПРИКАЛДІ АТ КБ "ПРИВАТБАНК").....	29
2.1. Коротка характеристика АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	29
2.2. Оцінка фінансової стійкості банківської установи.....	32
2.3. Аналіз взаємозв'язку фінансової стійкості банку та економічної ефективності його діяльності.....	40
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АТ КБ "ПРИВАТБАНК").....	50
3.1. Управління ризиками в банках.....	50
3.2. Рекомендації щодо підвищення фінансової стійкості.....	55
3.3. Удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю АТ КБ "ПРИВАТБАНК".....	60
РОЗДІЛ 4. Охорона праці.....	65
4.1. Охорона праці у банківській сфері.....	65
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78

ВСТУП

Банківська система – важлива складова національної економіки. Забезпечення фінансової стійкості банків – це необхідна умова ефективного функціонування економіки України. Класичне поняття про банківську систему виходить з існування трьох головних критеріїв: ліквідність, рентабельність та безпечність.

На даний момент практично всі українські банки переймаються проблемою пов'язаної із перерозподілом капіталів, залученням клієнтів, розширенням асортименту банківських послуг, впровадженням сучасних інформаційних технологій в управління банківською діяльністю та забезпеченням фінансової стійкості банків. Банківська установа зацікавлена у найбільш прибутковому вкладенні наявних грошових ресурсів. Прагнення до максимізації прибутків зумовлює вкладення коштів в операції, що мають підвищений ступінь ризику.

Ряд кредитних установ залишається в нестійкому фінансовому середовищі, тому їх надійсність викликає сумніви у клієнтів. Недовіра до банківської системи негативно позначається в цілому на банківському секторі. В свою чергу це призводить до: стримання інвестиційної активності населення та підприємств, уповільну зарубіжне інвестування в Україну.

Актуальність теми полягає у подальшому вивченню питань, пов'язаних з вирішенням проблем функціонування механізму фінансової стійкості банківських установ, що сприятиме покращенню української економіки.

Метою дипломної роботи є проведення дослідження теоретико-практичних підходів до визначення сутності фінансової стійкості банківської установи та механізмів її забезпечення, а також розробка теоретико-методологічних рекомендацій щодо забезпечення оптимального рівня фінансової стійкості банків.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення фінансової стійкості банку.

Предмет дослідження – методи забезпечення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» в сучасних умовах розвитку банківської системи України.

У процесі дослідження використовувалися: методи: аналізу і синтезу при визначенні сутності поняття «фінансова стійкість банку», розрахунково-аналітичний, табличний та графічний для аналізу даних, абстрактно-логічний – при обґрунтуванні теоретичних узагальнень, висновків; дослідження й узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду оцінювання фінансової стійкості банків.

Інформаційну основу дипломної роботи становлять праці вітчизняних вчених з питань теоретичних засад банківської діяльності, банківського менеджменту, фінансового аналізу банків; чинне законодавство й нормативна база України з питань регулювання банківської діяльності; дані річних бухгалтерських балансів, інформаційних й аналітичних бюлетенів АТ КБ «ПриватБанк» за 2016-2020 роки.

Завданнями дипломної роботи є: розглянути теоретико-методичні аспекти забезпечення фінансової стійкості; провести аналіз та оцінку фінансової стійкості банківської установи; надати рекомендації щодо підвищення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

1.1. Сутність терміну «фінансова стійкість» та його складові

Фінансова стійкість – це стан фінансових ресурсів банківських установ або/та в підприємницькій діяльності. Фінансова стійкість виступає фактором, що забезпечує довіру до банківської системи вкладників та надає забезпечення, перерозподіл, використання матеріальних запасів, розвиток установ завдяки росту капіталу і прибутку при збереженні плато і кредитоспроможності. Складові частини фінансової стійкості банку надані на рис. 1.1.

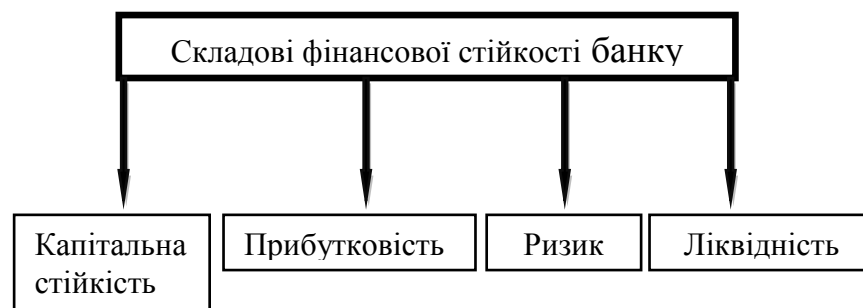

Рис. 1.1.Складові фінансової стійкості банку.

Ступінь фінансової незалежності і впевненості банківської установи характеризує фінансова стійкість. Цей ступінь можна оцінювати за такими критеріями [1]:

- 1) покриття обігових коштів стабільними джерелами фінансування;
- 2) платоспроможністю установи для покриття термінових зобов'язань;
- 3) часткою власних, стабільних джерел у сукупних основ фінансування.

Одними з головних коефіцієнтів обчислення є [1]:

1) коефіцієнт маневреності робочого капіталу – це відношення вартості робочого капіталу до суми джерел власних засобів. Він характеризує ступінь мобільності використання власних коштів установ (рекомендоване значення $>0,5$);

2) коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу – це відношення всієї суми залучених засобів та суми власних коштів (рекомендоване значення залежить від характеру зовнішньоекономічної діяльності).

У фінансовому аналізі важливим є власні оборотні кошти (ВОК). Це оборотні кошти, які придбані на власні гроші (1.1.) [1]:

$$\text{ВОК} = \text{ВК} - \text{НА}, \quad (1.1.)$$

де ВК — власний капітал (підсумок I розділу пасиву);

НА — вартість необоротних активів (підсумок I розділу активу);

Закордонном вважається, що довгострокові зобов'язання є надійними коштами і замість цього показника використовують показник робочого капіталу (1.2.) [1]:

$$\text{РК} = \text{ВК} + \text{ДК} - \text{НА}, \quad (1.2.)$$

де ВК — власний капітал (підсумок I розділу пасиву);

ДК — довгострокові кредити та позики;

НА — вартість необоротних активів (підсумок I розділу активу).

Така відмінність застосовується при опрацюванні показників, розрахованих іноземними компаніями.

Власні обігові кошти (позиттивне значення ВОК) є мінімальною умовою для фінансової стійкості установи. Вони є частиною обігових коштів, яка фінансується за рахунок довгострокових зобов'язань (хоча не є такими).

Визначення типу фінансової стійкості пов'язані з розрахунками власних оборотних коштів [1]:

1) для забезпечення запасів достатньо власних обігових коштів; платоспроможність банків або/та підприємства гарантована коли (1.3.):

$$З < \text{ВОК} \quad (1.3.)$$

2) нормальна стійкість – для забезпечення запасів, крім власних обігових коштів, залучаються довгострокові кредити та позики. Платоспроможність гарантована коли (1.4.) [1]:

$$З < \text{ВОК} + \text{ДК} \quad (1.4.)$$

3) нестійкий фінансовий стан – для забезпечення запасів, крім власних обігових коштів та довгострокових кредитів і позик, залучаються короткострокові кредити та позики. Платоспроможність дещо порушена, але є можливість її відновити коли (1.5.) [1]:

$$З < \text{ВОК} + \text{ДК} + \text{КК},$$

де КК — короткострокові кредити та позики.

4) кризовий фінансовий стан – для забезпечення запасів не вистачає «нормальних» джерел їх формування. Банківській установі або/та підприємству загрожує банкрутство коли (1.6.) [1]:

$$З > \text{ВОК} + \text{ДК} + \text{КК} \quad (1.6.)$$

Фінансова стійкість банку відображає фінансовий стан банківської установи на ринку. Тому можна виділити чотири основні параметри фінансової стійкості банку (рис.1.2.). До яких належать:

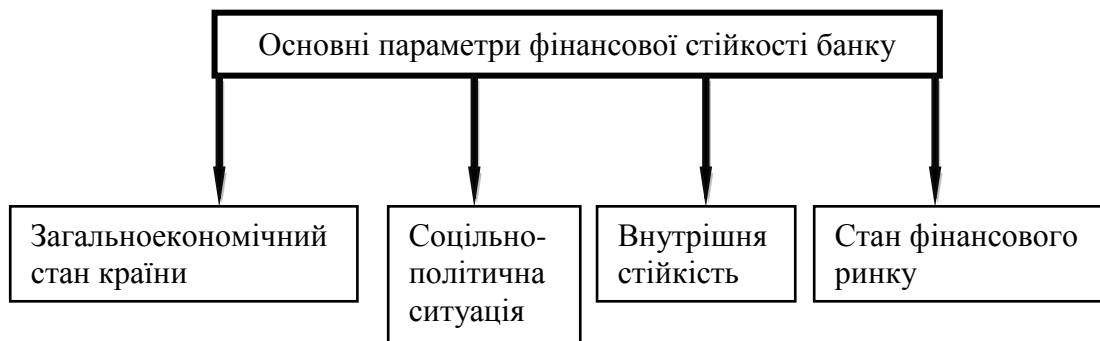

Рис.1.2. Основні параметри фінансової стійкості банку.

Загальноекономічний стан в країні виражається такими параметрами:

- 1) стан платіжного балансу;
- 2) інвестиційний клімат;

- 3) стан реального сектору економіки;
- 4) масштаби тіньової економіки.

Попитом і пропозицією грошової маси, вартістю і графіком обслуговування державного боргу, темпами інфляції та інфляційними очікуваннями, валютнообмінним курсом національної валюти, грошовою емісією, рівнем дохідності ринку цінних паперів, спрямованістю грошово-кредитної політики Національного банку України визначається стан фінансового ринку [3].

Внутрішня стійкість банку включає в себе такі характеристики:

- 1) якість банківської стратегії;
- 2) рівень банківського менеджменту;
- 3) достатність капіталу;
- 4) рівень професійної кваліфікації персоналу.

Соціально-політичні фактори формують сприятливий клімат для розвитку банківського сектора. Тому низький рівень ротації уряду забезпечує стабільність розвитку держави та банківського сектора [2].

Політична стабільність передбачає успішне функціонування банківських установ, ґрунтуючись на рівновазі, збалансованості банківської системи та політичних інститутів. Фінансові фактори повністю формуються НБУ. Саме регулятор формує засади роботи банківських установ і від ефективності формування політики Національного банку залежить добробут всієї фінансової системи.

Зазначені параметри фінансової стійкості банківської установи дають змогу провести систематизацію і класифікацію факторів, які її формують. Окремий статус у системі факторів впливу на фінансову стійкість необхідно надати фактору позиції банку на ринку фінансових послуг [2].

На формування стійкості установи впливає різноманітність факторів, їх напрямки і форми виявлення. Така систематизація актуальна [4]:

- 1) як методологічний інструмент для дослідження фінансової стійкості;

2) як методологічна основа для виявлення кількісних залежностей від факторів, які її формують, і планування прогнозу розвитку;

3) урахування факторів необхідне під час розроблення конкретних пропозицій стосовно напрямків покращення стійкості.

На даний момент, недостатньо здійснюється систематизоване вивчення факторів, що визначають фінансову стійкість банківської установи. Класифікація факторів, що впливають на стійкість, повинна будуватись за різними напрямками і з урахуванням різних ознак.

Потрібно приділити особливу увагу виявленню екзогенних (зовнішніх) та ендогенних факторів (які залежать від функціонування самого банку) і визначити їх ступінь впливу на діяльність та стан банківської установи [4].

Один з найважливіших факторів, який впливає на фінансову стійкість банку – ситуація в економіці країни. Важливо проаналізувати фактори макроекономічного і мікроекономічного рівнів. Тому необхідно враховувати [5]:

- 1) інвестиційний клімат;
- 2) стан платіжного балансу країни;
- 3) рівень дефіциту державного бюджету.

Також на забезпечення фінансової стійкості банку впливає податкова політика. Потребують уваги такі загальноекономічні фактори, як рівень зайнятості та криза платежів.

Соціальні і політичні фактори мають важливе значення. В умовах подальшої соціальної і політичної стабілізації суспільства повинно відігравати зростаючу роль більш повне врахування цих чинників. Необхідно брати до уваги політику органів управління всіх рівнів, рівень життя населення та рівень довіри до банківського сектору.

Також, важливо враховувати групу фінансових факторів, до яких входять такі види економічної політики [3]:

- 1) кредитна;

- 2) процентна;
- 3) валютна;
- 4) політика Національного банку;
- 5) стан грошового ринку.

Особливий вплив на стан грошового ринку має інфляція. В умовах поступового зниження інфляції є зменшення ринкових процентних ставок, що призводить до скорочення маржі і відповідно до падіння доходів банків. Це вимагає зміни структури банківських балансів у напрямку підвищення частки довгострокових активів [3].

1.2. Методи визначення фінансової стійкості банку

Основою стабільності банківської системи, макроекономічного розвитку і економічних перетворень країни є забезпечення фінансової стійкості діяльності банківських установ. Через фінансову нестабільність банків України важливого значення набувають методи підвищення ефективності їх діяльності, які залежить від якісного управління активами та пасивами банків [5].

Успішне функціонування банківської системи залежить від динамічного розвитку, фінансової стійкості банку та можливості протидіяти негативному впливу зовнішніх факторів.

Фінансова стійкість банку забезпечується завдяки прибутковій діяльності з обмеженням відносно ліквідності й надійності. Тому стійкість банківської установи знаходиться під впливом всіх напрямів його діяльності..

Фінансова стійкість банку забезпечується, коли установа має ліквідний баланс, стабільний капітал (і задовольняє вимоги до якості капіталу), вважається платоспроможним. Оцінка фінансової стійкості банку здійснюється на основі [6]:

- 1) капіталу;
- 2) розрахунку показників рентабельності активів;
- 3) доходів;
- 4) чистої процентної маржі;
- 5) чистого процентного спреду.

Методи оцінки фінансової стійкості є складовими елементами моніторингу фінансового стану банків. Застосовуються такі сучасні підходи до організації фінансового контролю стійкості банківської установи, як [6]:

- 1) статистичні моделі;
- 2) комплексні оцінки банківського ризику;
- 3) рейтингові системи оцінки, що передбачають ранжування банків;
- 4) коефіцієнтний аналіз й аналіз однорідних груп;
- 5) макропруденційний аналіз.

Ці показники є важливими елементами побудови банківської системи України. Для забезпечення фінансової стійкості банку важливим є узгодження управлінських рішень та досягнення компромісу між усіма складовими компонентами механізму управління фінансовою стійкістю.

У процесі оцінки фінансової стійкості установ постає задача не лише стосовно визначення поточного рівня фінансової стійкості, а й відстеження та прогнозування змін фінансової стійкості банків-конкурентів і власного банку для попередження виникнення кризових явищ [6].

На сьогодні спостерігається посилення конкурентної боротьби, поглиблення кризових явищ в економіці країни і у банківській системі. Перед банківськими установами виникає необхідність глибокої оцінки їх фінансової стійкості, а також пошук способів її підвищення.

Оцінка фінансової стійкості являє собою складний та не завжди достовірний процес, оскільки потребує визначення максимально реальних показників діяльності установи. Також важливим моментом, є значна

волатильність фінансового ринку та нестабільна макроекономічна ситуації в Україні.

Таким чином, фактори наведені вище вимагають визначення та побудови методики оцінки фінансової стійкості для країни, що враховувала б якомога більше факторів у діяльності установи [6].

Методики оцінки фінансової стійкості банківських установ в кожній країні мають свої суттєві відмінності. Це залежить від макроекономічного середовища, рівня розвитку фінансових ринків та специфіки національної економіки.

На основі кількісного аналізу фактів, які відбулися, тобто констатуючи фінансову стійкість як статичну величину, побудовані методи оцінювання фінансової стійкості банку.

Більшість методів характеризує фінансову стійкість за допомогою кількох коефіцієнтів. Через недостатність урахування дійсних причин фінансової нестабільності банківських установ це не дає можливості отримати об'єктивну оцінку стійкості. Тому існує необхідність розробки інтегральних оцінок фінансової стійкості банківських установ.

Найбільш простим є метод коефіцієнтів. Він ґрунтується на співставленні статей банківської звітності та використовується для виявлення кількісних взаємозв'язків між різними розділами та групами балансових статей.

Метод коефіцієнтів включає в себе два блоки [7]:

- 1) якісний структурний аналіз; він передбачає експертну оцінку величини, якості і основних тенденцій розвитку банківської діяльності;
- 2) коефіцієнтний аналіз; він передбачає формування переліку показників і коефіцієнтів, які надають можливість для повного і всебічного дослідження банку.

Жоден інший спосіб, як розгорнутий коефіцієнтний аналіз, не дозволяє так детально дослідити діяльність банку і виявити специфічні риси його функціонування.

Відомими методиками коефіцієнтного аналізу серед зарубіжних є [7]:

1. BAKIS (BAKred Information System), яку використовує Центральний банк Німеччини і Федеральне відомство контролю за банками з 1997 р. Методика складається з 47 коефіцієнтів, з яких 19 оцінюють кредитний ризик, 16 – ринковий ризик, 2 – ризик ліквідності, 10 – прибутковість банку;

2. BMS (Bank Monitoring Screens), яка використовується в США. Методика охоплює 39 коефіцієнтів і 35 параметрів, що належать до ринку капіталів.

Таким чином, коефіцієнтний метод дає можливість здійснити детальний розрахунок параметрів, які характеризують різноманітні сторони діяльності банку. Це має певні переваги та недоліки.

До позитивних переваг відноситься те, що за допомогою цього методу можна обчислити багато важливих показників фінансової стійкості банку. Проте даний метод є громіздким, що ускладнює виявлення загальних тенденцій, визначити переваги одного банку над іншим та не дає можливості зробити узагальнюючої оцінки фінансової стійкості банківської установи.

Коефіцієнтний аналіз доцільно застосовувати як основу для діагностики внутрішнього стану банку і як базу для інших методів оцінювання, які дозволяють визначити фінансову стійкість однією кількісною величиною та як засіб деталізувати отримані іншим методом висновки, дослідити причини їх виникнення.

Коефіцієнтний метод ґрунтується на банківській бухгалтерській звітності, певна частина якої є конфіденційною інформацією, його можна рекомендувати для використання службам внутрішнього аудиту банку, наглядовими органами НБУ, аудиторськими фірмами, іншими суб'єктами, які володіють доступом до необхідної інформації.

До наступної групи методів оцінювання фінансової стійкості банку належать рейтингові системи оцінювання.

Рейтинг – це процедура аналізу, в результаті якої об’єкт, що аналізується отримує певну оцінку, тобто потрапляє під характеристику, яка відповідає його теперішньому фінансовому стану і прогнозу діяльності.

Рейтинги результатів діяльності банків дають додаткову аналітичну інформацію для оцінювання тенденцій розвитку банківської системи та фінансових ризиків. В більшості рейтингів виокремлюють п’ять основних характеристик [7]:

- 1) достатність капіталу;
- 2) якість активів;
- 3) ліквідність балансу;
- 4) рівень прибутковості активів;
- 5) якість банківського менеджменту.

Розрахунок показників за рейтинговими системами допомагає виявляти напрямки розвитку кредитно-фінансового банківського ринку та робити висновки про стан її системи. Кредиторам і вкладникам вона допомагає визначитись у виборі банку для розміщення тимчасово вільних коштів, а керівництву банку визначити подальшу політику розвитку банківської діяльності.

Всю сукупність рейтингових оцінок розподіляють на дві групи [7]:

- 1) інсайдерські (UBSS, ROCA, BOPEC, CAMEO);
- 2) дистанційні (CAMELS, PATROL, CAEL, ORAP, CAMELS (в складі BASIC), система своєчасного застереження проблем.

Перша група включає в себе методи, які передбачають оцінювання фінансової стійкості всередині банку. Друга група методів передбачає оцінювання фінансової стійкості банку за матеріалами, які містяться у відкритій фінансовій звітності.

Найбільш відомими рейтинговими системами оцінювання фінансової стійкості та надійності банків серед країн СНД стали розроблена групою експертів Sheshunhoff Bank (США) рейтингова система CAMELS та методика, розроблена на пострадянському просторі групою експертів під керівництвом В.С. Кромонава.

Країни, що беруть за основу рейтингову методику, поступово вносять в неї свої корективи з урахуванням особливостей поточного розвитку.

Це можна проаналізувати на прикладі Народного банку Польщі у процесі оцінювання за методикою CAMELS. Даний метод докладніше аналізує якість внутрішнього контролю та аудиту, ефективність інформаційних систем.

Органи банківського нагляду Чехії, використовуючи рейтингову систему CAMELS, особливу увагу приділяють якості менеджменту.

На методиці оцінки CAMELS базується методика рейтингових оцінок НБУ, яка здійснюється на основі Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS № 171, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 08.05.2002 р. зі змінами та доповненнями [8].

Для адаптації методики CAMELS до вітчизняної банківської системи НБУ додатково врахував такі фактори, як:

- 1) місткість фінансового ринку;
- 2) рівень розвитку інфраструктури;
- 3) ступінь стабільності банківської системи.

Таким чином, за допомогою системи CAMELS можна виявити слабкі місця у діяльності банківської установи, що визначає в майбутньому відношення органів банківського нагляду. Дослідження рейтингових методів дозволяють зробити такі висновки:

По-перше, під час розрахунку остаточного балу фінансової стійкості виникає лінійна залежність між показниками, які включені в розрахунок.

Відібрані показники по-різному впливають на показник фінансової стійкості, а будь-яке стискання інформації змінює об'єкт дослідження.

Оптимальне значення базових коефіцієнтів визначається експертним шляхом, який призводить до зниження якості показників. З метою підвищення визначення рейтингу фінансової стійкості потрібно використовувати економікостатистичні методи визначення базових коефіцієнтів.

По-друге, всі рейтинги фінансової стійкості банків будуються на основі використання 4–6 фінансових показників. Важлива проблема - використання великої кількості показників тільки ускладнює їх розрахунки.

По-третє, рейтингові методи оцінювання є простими в обчисленні через визначення однієї кількісної характеристики. Це дає змогу здійснювати порівняльний аналіз між великою кількістю банків. Інформація, що використовується для аналізу, не є конфіденційною, а це є значною перевагою.

Таким чином, рейтингові методи оцінювання банків мають відображати реальну ситуацію в банківському секторі. Але вони не завжди дозволяють передбачити зміни надійності й стійкості банків. Точність результатів складається з якості інформаційної бази та знань особливостей конкретних методик розрахунку.

По-четверте, оприлюднена банківська звітність не завжди є достовірною. Це обмежує можливості проведення рейтингової оцінки дистанційними методами, знижує їх результативність. Узагальнена інформація міститься в таблиці 1.1. Порівняння методів аналізу фінансової стійкості банку [7].

Таблиця 1.1.

Порівняння методів аналізу фінансової стійкості банку

№ п/п	Ознака	Метод коефіцієнтів	Рейтинговий метод	Математично-статистичний
1	2	3	4	5

Продовження табл. 1.1.

1	2	3	4	5
1	Доступність інформаційної бази	-	+	+
2	Простота обчислень	+	+	-
3	Точність аналізу	+	-	+
4	Комплексність аналізу	+	+	+
5	Можливість узагальненої оцінки	-	+	+
6	Громіздкість	+	-	-
7	Можливість порівняльного аналізу	-	+	+
8	Експертні технології	-	+	+
9	Математична складність	-	-	+
10	Програмне забезпечення	-	-	+

Це дає можливість об'єктивно визначати місце банків у системі кількісних показників банківської діяльності. Найточнішим підходом до оцінювання фінансової стійкості банку є математично-статистичні методи SEER Rating, SCOR, SEER Risk Rank, Bank Calculator – OCC, SAABA. Їх особливість полягає в тому, що вони [7]:

1) оцінюють фінансову стійкість банку на перспективу, що дає змогу завчасно вжити заходів для уникнення втрат;

2) використовують тільки кількісні дані та комплексні статистичні модулі, програми й підходи (дискримінантний аналіз) для підготовки висновків щодо перспектив розвитку банку;

3) якісні характеристики при побудові зазначених моделей не враховують.

Математично-статистичні методи є новим інструментом оцінювання фінансової стійкості банків і впроваджені у практику зарубіжних країн протягом останніх 15–20 років. У деяких країнах вони знаходяться лише у стані розробки. Їх обмежене використання пояснюється математичною складністю та потребою володіння знаннями в галузі теорії ймовірності та математичної статистики.

При використанні неконфіденційної інформації математично-статистичні методи дають змогу здійснити ґрунтовний аналіз та отримати більш об'єктивну оцінку фінансової стійкості банківської установи, ніж застосування рейтингового метода, який вимагає врахування експертних уподобань.

Одним із складових математично-статистичних методів є методи на основі факторного аналізу. Суть цих методів полягає у визначенні групи факторів, які найбільше впливають на фінансову стійкість банку.

Виходячи з періодичності проведення, аналіз фінансової стійкості класифікується:

- 1) щоденний;
- 2) щотижневий;
- 3) місячний;
- 4) квартальний;
- 5) річний.

В залежності від досліджуваних питань, аналіз банківської діяльності поділяється на [9]:

- 1) тематичний;
- 2) повний.

За суб'єктами розрізняють:

- 1) внутрішній – проводиться для внутрішнього користування та представляє собою комерційну і банківську таємницю;

2) зовнішній – проводиться на підставі фінансової і статистичної звітності органами державного нагляду, акціонерами, інвесторами, аудиторами.

За охопленням досліджуваних об'єктів аналіз класифікується [9]:

1) суцільний – досліджуються всі об'єкти для визначення всебічного фінансового стану банку;

2) вибірковий – вибір одного чи декількох об'єктів дослідження для їх подальшого глибокого аналізу.

Приймаючи до уваги мету і характер проведення, розрізняють аналіз:

1) попередній;

2) оперативний;

3) підсумковий (заключний); цей вид аналізу застосовується для визначення ефективності діяльності банку за звітний період, оцінки його фінансового стану, а також виявлення резервів підвищення прибутковості.

4) перспективний – для прогнозування основних фінансових показників і результатів фінансової діяльності.

В залежності від об'єкта дослідження аналіз діяльності банку поділяється [9]:

1) структурний – проводиться за видами банківських операцій, дає змогу визначити склад і питому вагу економічних контрагентів за активними і пасивними операціями. Допомогає визначити структуру доходів і прибутку банку;

2) функціональний – дозволяє виявити спеціалізацію діяльності банківської установи, його місце в системі розподілу банківських послуг, форми і перспективи взаємодії з іншими контрагентами;

3) операційно – вартісний, завдяки ньому збільшується інформація про прибутковість банку, вартість та рентабельність операцій банку;

Аналіз банківської діяльності доцільно поділяють на етапи:

1) уточнення об'єкта, мети і задачі аналізу, складається план аналітичної роботи;

2) розробляється система різних показників, для характеристики об'єкта аналізу;

3) збирається необхідна інформація (перевіряється її точність, приводиться в порівняний вигляд, тощо);

4) результати порівнюються з показниками плану звітного періоду, фактичними даними минулих періодів, основними показниками банків-конкурентів;

5) зібрана інформація детально аналізується різними методами економічного аналізу фінансової стійкості;

6) виявляються відхилення фактично отриманих результатів від планових або нормативних, а також причини цих відхилень й можливість їх усунення;

7) на підставі результатів аналізу, пропонуються рекомендації з удосконалення управління активно-пасивними операціями.

Більшість показників фінансової стійкості банківської установи базується на визначенні достатності капіталу для покриття банківських ризиків та на оцінці структури капіталу, яка визначає якісний склад балансового капіталу. Усі показники фінансової стійкості можна розділити на чотири групи [10]:

1) показники, що базуються на структурі та достатності капіталу банку;

2) показники, що базуються на структурі залучених та запозичених коштів;

3) показники, що базуються на якості активів банку;

4) показники, що базуються на розрахунках показників динаміки.

Перша група основних факторів фінансової стійкості банку заснована на аналізі оцінки незалежності і стійкості щодо кон'юнктурних змін на ринку, яка здійснюється за допомогою аналізу відношення власного капіталу до

зобов'язань. Цей коефіцієнт називається коефіцієнтом надійності і розраховується за формулою (1.7.) [10]:

$$K_{\text{над}} = \frac{\text{Капітал}}{\text{Зобов'язання}} \quad (1.7.)$$

Якщо в чисельник береться балансовий капітал (капітал-брутто), то капітал банку повинен на 25 – 30 % покривати зобов'язання. Якщо до складу чисельника входить чистий капітал (регулятивний), то значення цього коефіцієнта має бути більше 5 % (деякі банки потребують доведення цього показника до 10 %). Його динаміка свідчить про фінансовий стан банку: у разі зростання показника, стійкість підвищується і знижується, якщо падає його значення.

Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та активів розраховується за формулою (1.8.) [10]:

$$K_{\text{над}} = \frac{\text{Капітал}}{\text{Загальні активи}} \quad (1.8.)$$

Цей коефіцієнт показує загальний рівень фінансування активів за рахунок власного капіталу, тобто скільки грошових одиниць капіталу припадає на 1 грн. активів. Значення цього коефіцієнта має бути не менше 4%.

Коефіцієнт захищеності власного капіталу розраховується як відношення капіталізованих активів до власного капіталу (1.9.) [10]:

$$K_{\text{захищ}} = \frac{\text{Капітал, вкладений у нерухомість, цінності, обладнання}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.9.)$$

Цей коефіцієнт показує, наскільки банк урахує інфляційні процеси і яку частку своїх активів розміщує в нерухомість, цінності, обладнання.

Друга група основних факторів фінансової стійкості банку заснована на аналізі структури зобов'язань (залучених коштів).

Коефіцієнт розвитку клієнтської бази (1.10.) [10]:

$$K_{\text{кл.б}} = \frac{\text{Кошти на поточних рахунках клієнтів}}{\text{Сумарні зобов'язання}} \quad (1.10.)$$

Цей коефіцієнт показує рівень розвитку клієнтської бази і її частку у залучених та запозичених коштах. З метою збільшення абсолютної суми прибутку та підвищення прибутковості роботи банку бажано, щоб зазначений коефіцієнт був не нижче 15 %. Проте занадто високе його значення може негативно вплинути на рівень ліквідності банку, що негативно вплине на його стійкість. Максимальною межею цього коефіцієнта буде 30—40 %.

Третя група основних показників, що характеризують фінансову стабільність заснована на аналізі якості та структурі активів.

Покриття проблемної заборгованості власним капіталом (1.11.) [10]:

$$K_{\text{покp}} = \frac{(\text{Прострочена заборгованість} + 50\% \text{ пролонгованої заборгованості})}{\text{Капітал}} \quad (1.11)$$

Цей коефіцієнт характеризує, наскільки ризик за проблемними кредитами покривається розміром власного капіталу. Для обчислення цього показника в знаменник беруть суму регулятивного капіталу (капіталу-нетто). Значення цього коефіцієнта не повинно перевищувати 50 %.

Коефіцієнт покриття проблемних кредитів створеними резервами (1.12.) [10]:

$$K_{\text{покp.}} = \frac{\text{Резервний фонд}}{(\text{Прострочена заборгованість} + 50\% \text{ пролонгованих кредитів})} \quad (1.12.)$$

Орієнтовне значення цього коефіцієнта має бути більше 70 %.

Четверта група показників, що характеризують надійність та стабільність банку, базується на розрахунку показників динаміки та зіставленні темпів зростання окремих показників.

Коефіцієнт приросту активів (1.13.) [10]:

$$K_{\text{прир.а}} = \frac{(\text{Активи на кінець періоду} - \text{Активи на початок періоду})}{\text{Активи на початок періоду}} \quad (1.13.)$$

Обчислюючи цей показник, необхідно враховувати індекс інфляції. Для нейтралізації інфляційного фактора необхідно базисне значення (залишки на початок періоду) помножити на індекс інфляції за цей період. Зростання

коефіцієнта є позитивним явищем і свідчить про збільшення масштабів діяльності банку.

Коефіцієнт приросту капіталу (1.14.) [10]:

$$K_{\text{прир.кап.}} = \frac{(\text{Капітал на кінець періоду} - \text{Капітал на початок періоду})}{\text{Капітал на початок періоду}} \quad (1.14.)$$

Цей коефіцієнт вказує на те, чи встигає приріст капіталу за приростом активів, чи фінансування відбувається за рахунок інших джерел, таких як борг чи запозичення. Позитивною є тенденція випередження темпів приросту капіталу над темпами приросту активів.

Коефіцієнт приросту позик (1.15.) [10]:

$$K_{\text{прир.поз.}} = \frac{(\text{Позики на кінець періоду} - \text{Позики на початок періоду})}{\text{Позики на початок періоду}} \quad (1.15.)$$

Цей коефіцієнт показує приріст чи зменшення активності у традиційній сфері банківської діяльності. Зміни, що відбулися за різними категоріями позик, показують на рівень ризику та потребу у фінансуванні за рахунок кредитів.

Коефіцієнт приросту депозитів (1.16.) [10]:

$$K_{\text{прир.деп.}} = \frac{\text{Депозити на кінець періоду} - \text{Депозити на початок періоду}}{\text{Депозити на початок періоду}} \quad (1.16.)$$

Цей коефіцієнт має бути зіставлений з коефіцієнтами приросту активів та позик для того, щоб з'ясувати, чи їх приріст фінансується за рахунок залучення депозитів, чи іншого, дорожчого джерела. Склад депозитів за категоріями вказує на ступінь мінливості джерел фінансування та їх чутливість до процентної ставки.

1.3. Чинники впливу на фінансову стійкість банку в умовах економічної нестабільності в країні

Ступінь впливу негативних факторів і фінансових ризиків на фінансову діяльність установ залежить від кон'юнктури фінансового ринку і зміни економікополітичної ситуації в країні. Такими чинниками є:

- 1) стан майна;
- 2) рівень гнучкості системи управління;
- 3) міцне становище установ на ринку.

Зовнішній аспект фінансової стійкості пов'язаний із стабільністю економічного середовища. Внутрішній аспект фінансової стійкості відображає стан його ресурсного потенціалу і динаміку, при яких забезпечуються стабільно високі фінансовогосподарські результати діяльності банку [11].

На сьогоднішній день найбільше впливають на фінансову стійкість економічні та фінансові чинники. Вони можуть зумовити виникнення кризових явищ, банкрутство і ліквідацію установ.

На сучасному етапі розвитку економіки України фінансова стійкість багатьох банківських установ істотно погіршилася. Основними чинниками впливу є зростання інфляції, нестабільна державна податкова і кредитна політика країни. Нестабільність економічної ситуації в Україні зумовлює погіршення інвестиційного клімату держави. Також великий вплив на фінансову стійкість банку справляє зовнішньоекономічна політика держави та експортна-імпортна політика.

Фінансова стійкість залежить від фінансового потенціалу установ. Фінансовий потенціал визначається обсягом власних, позичених та залучених коштів, якими можна розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат.

У процесі управління установою важливе місце виділяють стратегічному аналізу фінансової стійкості, який опирається на сучасне методологічне забезпечення економічного аналізу, завданням якого є

розкриття причинно-наслідкових зв'язків між рівнем фінансової стійкості та факторами, що його обумовлюють.

Концепції роботи банківських установ за 2016-2020 рр. набули суттєвих змін. Вони зазнали [2]:

- 1) стрімке зниження ліквідності;
- 2) погіршення стану портфелів;
- 3) значна валютна переоцінка;
- 4) зростання рівня недовіри до установ з боку клієнтів.

Ринок капіталу (іноземног і національного) суттєво скоротився, завдяки чому капіталізація для багатьох установ стала недоступною.

На остаточну втрату банком фінансової стійкості впливають такі фактори наведені В.В. Рисіним [2]:

- 1) зниження якості активів;
- 2) відтік коштів;
- 3) зниження ліквідності;
- 4) зниження рівня капіталізації;
- 5) скорочення ресурсної бази;
- 6) зростання процентних ставок;
- 7) збільшення обсягів неповернених кредитів;
- 8) складність із залученням зовнішніх інвестицій;
- 9) зниження кредитних рейтингів банків.

Зниження ліквідності не може відбуватись без впливу на ресурсну базу і втрати довіри з боку вкладників, адже кошти фізичних та юридичних осіб складають більшість пасивів по системі банків.

Оцінюючи ризик інвестицій зовнішні інвестори приймають рейтинг фінансової системи та окремого банку як одним із вирішальних чинників при проведенні оцінки доцільності інвестування. Такий зв'язок можливо прослідити також по активам банку. Основою якості активів є висока

платіжна дисципліна позичальників та економічна здатність виконання ними прийнятих на себе зобов'язань.

Низька платіжна дисципліна веде до накопичення обсягу негативно класифікованих активів. Це, в свою чергу, призводить до неповернення в строк наданих фінансових ресурсів і створює дефіцит ресурсної бази. Тому банківська установа вимушена підіймати відсоткові ставки для покриття дефіциту ліквідності.

Наведені В.В. Коваленко фактори генерує та регулює держава. Тому що держава визначає основні засади діяльності та проводить поточне регулювання стану фінансового ринку. А саме [2]:

- 1) високі ризики кредитування через неефективну структуру економіки;
- 2) залежність банківської системи від фінансового стану підприємств - позичальників;
- 3) зростання ризиків, пов'язаних із фондовим ринком і динамікою цін на окремих сегментах фінансового ринку;
- 4) проблеми з поверненням зовнішніх запозичень;
- 5) рівень капіталізації банківської системи;
- 6) низька якість ресурсів;
- 7) проблеми рефінансування банків;
- 8) високий рівень політизованості процесів у банківській системі.

Розвиток сприятливого інвестиційного клімату, збалансований платіжний баланс країни та виважена податкова політика стимулюють розвиток економіки, що в свою чергу дає змогу функціонування механізму кредитування економіки. Через рівень ділової активності в економіці країни можливо прослідкувати вплив економічних факторів.

Серед надійних позичальників банківські установи мають змогу формувати портфелі активів.

Одним із основних складових банківського менеджменту, що впливає на ефективність роботи фінансової установи та здатність її до стійкості у конкурентному середовищі є управління активами і пасивами. Управління активами та пасивами є головним процесом, завдяки якому банківські установи планують і реалізують свої прибутки, а також контролюють ризики.

Структурні складові балансу банку зазначено в таблиці 1.2. Структура балансу банківської установи.

Таблиця 1.2.

Структура балансу банківської установи

АКТИВ	ПАСИВ
1	2
1. Готівкові кошти, коррахунки в ЦБ та інших банках (первинні резерви)	1. Позиченні ресурси
2. Державні цінні папери (вторинні ресурси)	2. Зобов'язання перед іншими банками (коррахунки інших банків)
3. Кредитний портфель	3. Міжбанківські кредити отриманні, в т.ч. від ЦБ
4. Інвестиційний портфель (корпоративні цінні папери)	4. Залученні ресурси
5. Основні засоби, капітальні витрати та інші активи	5. Залишки коштів на поточних та бюджетних рахунках
	6. Депозити до запитання
	7. Терминові депозити юридичних і фізичних осіб
	8. Ощадні вклади
	9. Інші пасиви
	10. Усього зобов'язання
	11. Капітал
	12. Капітал I рівня

Продовження табл. 1.2.

1	2
	13. Капітал II рівня
	14. Капітал III рівня
	15. Усього власний капітал
БАЛАНС	

Отже, на сьогодні одним із пріоритетних завдань для банківських установ є забезпечення стабільного функціонування і розвитку банків та банківської системи. Проблема ефективного управління активами й пасивами є одним з чинників фінансової стійкості банків.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ (НА ПРИКАЛДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»)

2.1. Коротка характеристика АТ КБ «ПриватБанк»

ПриватБанк - це найбільший український банк (за розмірами активів) і лідер банківського ринку України, який був заснований 19 березня 1992 року. Установа АТ КБ «ПриватБанк» перебуває в державній власності (100%) з 18 грудня 2016 р. Націоналізація ПриватБанку була проведена через проблеми з платоспроможністю. За офіційними даними Національного банку України: у 2016 р. збиток діяльності банку склав 176,64 млрд грн, а у 2018 р. банк отримав 12,52 млрд чистого прибутку [12].

Станом на 1 січня 2018 р. чисті активи ПриватБанку становили 259 млрд грн (19,3 % від активів усіх банків України). За 9 місяців 2019-го року чистий прибуток склав рекордні 27,4 млрд грн.

За даними британського журналу «The Banker», у 2016 р. ПриватБанк посів 16-те місце в рейтингу найбільших банків Центральної та Східної Європи та 627-ме в рейтингу топ-1000 світових банків [13].

25 квітня 2017 р. міжнародне рейтингове агентство «S&P» повідомило про підвищення кредитних рейтингів ПриватБанку з «SD» до «CCC+/C» та зазначило прогноз рейтингу банку — «стабільний» [12]. Прогноз «стабільний» відображає очікування агентства того, що уряд надасть підтримку націоналізованому банку.

За даними «S&P», даний прогноз пов'язаний з успішним завершенням банком та урядом України процесу докапіталізації і тим, що ПриватБанк обслуговує свої зобов'язання вчасно та в повному обсязі.

4 липня 2018 р. ПриватБанк і компанія «UnionPay International» (КНР) підписали меморандум про стратегічне партнерство. UnionPay International (UPI) є дочірньою компанією China UnionPay, національної платіжної системи Китаю і найбільшої міжнародної платіжної системи у світі за обсягом операцій і випущених платіжних карток. За даними П. Крумханзл (Голова правління ПриватБанку): на першому етапі співпраці ПриватБанк у рамках з UnionPay розглядає можливість запуску в обслуговування карток платіжної системи UnionPay International банкоматах і платіжних терміналах банку. Також ПриватБанк та UnionPay планують розробку спільних інноваційних платіжних продуктів [12].

ПриватБанку належать однойменні дочірні установи в Латвії, філії в Італії, Португалії, Кіпрі та представництва у Китаї, Казахстані, Іспанії і Великій Британії. Раніше в групу входили дочірні банки в Росії та Грузії (Москомприватбанк та ПриватБанк (Грузія)), які були продані в 2014 та 2015 роках.

АТ КБ «ПриватБанк» є найбільш популярним банківським брендом України – 64 % жителів країни знають банківську установу. За кількістю відділень установа займає 2-гу позицію та 1-шу за мережу банкоматів і терміналів серед усіх банків України. У своєму складі банк має близько 2240 відділень. ПриватБанку належить найпопулярніший в Україні інтернет-банкінг і платіжна система «Приват24» [12].

Таблиця 2.1.

Показники ПриватБанку з 2016-2019рр.

Рік	Власний капітал, млрд грн. (на кінець року)	Загальні активи, млрд грн. (на кінець року)	Чистий прибуток, млн грн. (за рік)
1	2	3	4
2019 (30.09.)			27 400,00
2018			12 520,00
2017	25,607	259,061	-22 965,91
2016	12,664	220,017	-135 928,84

Основну частину корпоративних клієнтів, які обслуговуються банком, складають підприємства малого та середнього бізнесу. Галузева характеристика клієнтської бази свідчить про те, що значну частку складають підприємства харчової, сільськогосподарської, транспортної і будівельної галузей.

За даними дослідження CBR Ukraine у IV кварталі 2020 р. з банком співпрацюють 62% українців – фізичних осіб старше 16 років; вважають основним банком 49,4% фіз. особи. Серед корпоративних клієнтів у 2020 р. цей показник для ПриватБанку становить:

1) юридичні особи: 65,7% співпрацюють, а 45% вважають своїм основним банком;

2) суб'єкти підприємницької діяльності – фізичні особи (СПД ФО): 75,4% співпрацюють, 69,8% вважають своїм основним банком.

Банківська установа «ПриватБанк» має свою стратегію розвитку, яка має обов'язкові умови [14]:

1) будь-яке зростання має бути підтримано існуючими можливостями (наприклад: без істотного зростання інфраструктури, мережи відділень або штату);

- 2) ПриватБанк не буде отримувати додатковий державний капітал;
- 3) ПриватБанк займатиме консервативну позицію щодо капіталу та збудує розумний портфель кредитування з адекватною вартістю ризиків;
- 4) ПриватБанк буде отримувати прибуток зі своїх сильних сторін та просуватися в основних напрямках розвитку:
 - 4.1.) перекваліфікація та переорієнтація штатних працівників на кредитування;
 - 4.2.) підвищення контролю над ІТ (корегування організаційної структури, оптимізація ІТ архітектури);
 - 4.3.) підсилення функції управління ризиками для можливості кредитування;
 - 4.4.) скороченням штатних працівників та філій;
 - 4.5.) переформування організації до правильного розміру;
 - 4.6.) оптимізація організаційної структури банку.

2.2 Оцінка фінансової стійкості банківської установи

Для аналізу фінансової стійкості банківських установ використовується система економічних нормативів. Для підтримки стабільності банківської діяльності НБУ було затверджено «Інструкцію про порядок регулювання діяльності банків в Україні» [15], де наведені економічні нормативи (вони є обов'язковими для виконання усіма банками). Це дає можливість справедливо оцінити фінансовий стан банку.

Розвиток банківського сектору та всієї економіки залежить від досконалого дослідження фінансової стійкості банків. Аналіз стійкого стану банківських установ наведено у таблиці 2.2. Показники економічних нормативів за період 01.03.2015 – 01.03.2017рр.

Таблиця 2.2.

Показники економічних нормативів за період 01.03.2015 – 01.03.2017 рр.

№ п/п	Назва показника	Нормативне значення
1	2	3
Нормативи капіталу		
Н1	Мінімальний розмір регулятивного капіталу	500 млн. грн
Н2	Достатність (адекватність) регулятивного капіталу	Не менше 10%
Н3	Достатність основного капіталу	Не менше 7%
Нормативи ліквідності		
Н4	Миттєва ліквідність	Не менше 20%
Н5	Поточна ліквідність	Не менше 40%
Н6	Короткострокова ліквідність	Не менше 60%
Нормативи кредитного ризику		
Н7	Максимальний розмір кредитного ризику одного контрагента	Не більше 25%
Н8	Великі кредитні ризики	Не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу
Н9	Максимальний розмір кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру	Не більше 5%
Нормативи інвестування		
Н11	Інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	Не більше 15%
Н12	Загальна сума інвестування	Не більше 60%

Були внесені зміни до складу економічних нормативів за даний період. Відмінили нормативи Н3 та Н3 (співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (не менше 9%) та співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань (не менше 10%)); відповідно до Постанови Правління Національного банку України від 08.06.2015 р. №361 [16] введено новий норматив Н9 (максимальний розмір кредитного ризику за

операціями з пов'язаними з банком особами), а попередні Н9 та Н10 перестають розраховуватись.

Таблиця 2.3.

Економічні показники банківської діяльності в Україні

№ п/п	Нормативи	01.03.2016	01.03.2017
1	2	3	4
Н1	Регулятивний капітал (РК) (млн. грн.)	129 749,10	102 600,80
Н2	Достатність РК	11,94	12,85
Н3	Миттєва ліквідність	74,08	60,37
Н4	Поточна ліквідність	82,96	105,31
Н5	Короткострокова ліквідність	93,45	91,42
Н6	Максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента	22,76	22,02
Н7	Великі кредитні ризики (млн. грн.)	364,32	264,58
Н8	Максимальний розмір кредитів, гарантій, поручителств, наданих одному інсайдеру	37,1	29,64
Н9	Максимальний сукупний розмір кредитів, гарантій, поручителств, наданих інсайдерам	не розраховується	
Н11	Інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	0,001	0,0002
Н12	Загальна сума інвестування	0,84	0,42

Аналізуючи наведену таблицю 2.3. можна дійти висновку, що показник Н11 та Н12 падають. В 2017 р. порівняно з 2016-м – на 0,0008 знизився норматив інвестування в цінні папери. Показник Н12 знизився у 2017 р. на 0,42. Це свідчить про те, що інвестиційна діяльність банків зазнає істотних проблем.

Норматив короткострокової ліквідності у 2017 р. склав 91,42%. Це означає, що в банках України є достатній обсяг активів для забезпечення виконання своїх зобов'язань за досліджуваний період [17].

Рівень регулятивного капіталу банківських установ у 2017 р. впавав порівняно з 2016 р.

Економічні нормативи ліквідності Н4 та Н5 в 2017 р. впади на 13,71%, це свідчить про проблеми банків у підтриманні необхідного обсягу високоліквідних активів, які забезпечують виконання поточних зобов'язань протягом одного дня.

Аналізуючи показники поточної ліквідності можна дійти висновку, що банки дотримувались мінімального обсягу активів для забезпечення виконання поточних зобов'язань протягом одного календарного місяця [17].

Розглянемо динаміку, яку наведено в таблиці 2.4, за статтями активу АТ КБ «ПриватБанк» для аналізу фінансової стійкості даного банку.

Таблиця 2.4.

Динаміка за статтями активу банку АТ КБ «ПриватБанк» за 2017р.

№ п/п	Найменування статті	Базисні темпи росту, %
1	2	3
1	Грошові кошти та їх еквіваленти	234,1
2	Торгові цінні папери	15,3
3	Інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах	-
4	Кошти в інших банках	60,02
5	Кредити та заборгованість клієнтів	129,72
6	Цінні папери в портфелі банку на продаж	48,97
7	Цінні папери в портфелі банку до погашення	274,35

Продовження табл. 2.4.

1	2	3
8	Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	184,53
9	Інвестиційна нерухомість	-
10	Дебіторська заборгованість	100
11	Відстрочений податковий актив	8,26
12	Гудвіл	-
13	Основні засоби та нематеріальні активи	122,93
14	Інші фінансові активи	622,27
15	Інші активи	115,99
16	Довгострокові активи, призначені для продажу та активи групи вибуття	81,98
17	Усього активів	107,36

Загальна сума активів ПриватБанку за 2017 р. збільшилась на 27 371 091 тис. грн. (31,80%) [18]. Структура активів банківської установи свідчить про виважене ставлення банку до якості своїх активів. Такий підхід дозволяє банку ефективно управляти своїми активами та досягати позитивного результату за кожну активну операцію. Якісне управління ними вирішує проблему прибутковості, дотримання нормативів ліквідності та контролю ризиків.

Розкриття данної інформації за видами активів у фінансовій звітності ПриватБанку відповідає вимогам Національного банку України та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Через вплив фінансово-економічної кризи на банківську систему України ПриватБанк для зменшення впливу при управлінні активами та пасивами, керувався обмеженнями та запроваджував заходи для забезпечення стабільності роботи установи та захисту інтересів вкладників та інших кредиторів згідно вимог Національного банку України [18].

Щоб проаналізувати дохідність активів, розрахуємо коефіцієнт дохідності за формулою (2.1.):

$$K_{\text{дох}} = \frac{\text{Дохідні активи}}{\text{Активи, всього}} \quad (2.1.)$$

$$K_{\text{дох}2017} = \frac{19\,725\,932 + 84\,401 + 85\,385\,307 + 1\,317\,049}{113\,437\,222} = 0,94.$$

Коефіцієнт дохідності за 2017 р. збільшився на 0,06 (так як у 2017 р. збільшилася сума грошових коштів та кількість наданих кредитів) і становить 0,94. Це свідчить про високу дохідність активів банку.

Розглянемо динаміку за статтями пасиву АТ КБ «ПриватБанк», що наведена в таблиці 2.5., для аналізу фінансової стійкості данного банку.

Таблиця 2.5.

Динаміка за статтями пасив АТ КБ «ПриватБанк» 2017 р.

№ п/п	Найменування статті	Базисні темпи росту, %
1	2	3
1	Статутний капітал	155,86
2	Нерозподілений прибуток	80,49
3	Резервні та інші фонди банку	234,77
4	Усього власного капіталу та частка меншості	144,95
5	Кошти банків	127,94
6	Кошти клієнтів	142,27
7	Боргові цінні папери, емітовані банком	31
8	Інші залучені кошти	139,28
9	Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	228,34
10	Відстрочені податкові зобов'язання	355,06
11	Резерви за зобов'язаннями	25,33
12	Інші фінансові зобов'язання	48,4
13	Інші зобов'язання	136,18

Продовження табл. 2.5.

1	2	3
14	Субординований борг	95,03
15	Зобов'язання, що пов'язані з довгостр.активами, призначеними для продажу (чи групами вибуття)	-

Дані таблиці 2.5. показують, що ПриватБанк у 2017 р. вирішував стратегічні питання щодо подальшого розвитку.

За 2017 р. кошти клієнтів у гривневому еквіваленті становлять - 75 182 793 тис. грн. Також відбулось збільшення сум зобов'язань на 25 761 842 тис. грн. Статутний капітал активно поповнювався коштами. Він досяг 8 860 202 грн. Основним джерелом коштів фонду стала емісія акцій банку та боргових цінних паперів. Отриманий прибуток від проведеної фінансово-господарської діяльності склав 80,49%. Прибутковість фінансово-господарської діяльності банку у 2017 р. зросла на 19,15% порівняно з попереднім роком.

Розрахунок економічних нормативів регулювання діяльності банку:

1. Регулятивний капітал (2.2.):

$$H12017 = 9\,956\,456 + 2\,632\,863 - 1\,027\,194 = 11\,562\,125 \text{ грн.} \quad (2.2.)$$

Станом на 31.12.2017 р. збільшився основний капітал (31,35%), і також збільшилися резервні фонди на 48 653 тис.грн. Вони складають 11 562 125 грн. і є достатніми для виконання нормативних та ліцензійних вимог Національного банку України, для здійснення існуючого обсягу операцій.

2. Норматив адекватності регулятивного капіталу розраховується за такою формулою (2.3.):

$$H22017 = \frac{11\,562\,125}{103\,417\,933,8} * 100\% = 11,18. \quad (2.3.)$$

$$3. \quad K1 = \frac{\text{Капітал}}{\text{Пасив всього}} \quad (2.3.)$$

$$K1_{2017} = \frac{8\,860\,202 + 11\,879\,968}{113\,437\,222} = 0,18.$$

Достатність капіталу за 2017р. відповідає нормі.

Чистий прибуток ПриватБанку за 2017 р. становив 1 370 180 тис. грн. Розрахуємо ще один показник - мультиплікатор капіталу, який характеризує рівень покриття активів за рахунок акціонерного капіталу за формулою: (2.4.).

$$M = \frac{\text{Активи банку}}{\text{Статутний капітал}} \quad (2.4.)$$

$$M_{2017} = \frac{113\,437\,222}{8\,860\,202} = 12,80.$$

У 2017 р. мультиплікатор капіталу в порівнянні зі значенням показника 2016 р. (1,78) зріс на 12,80% < 15%, це показує, що ризик втрат не є значним, тобто рівень ефективності управління ресурсами є задовільним.

Також проаналізуємо фінансову діяльність в динаміці за даними таблиці 2.6.:

Таблиця 2.6.

Фінансові результати АТ КБ «ПриватБанк» 2016-2018 рр.

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхиленні в динаміці 2016-2017	Відхиленні в динаміці 2017-2018
1	2	3	4	5	6
Процентні доходи	31 358	24 485	30 754	-6 873	6 269
Процентні витрати	29 364	18 374	14 002	-10 990	-4 372

Продовження таблиці 2.6.

1	2	3	4	5	6
Чистий процентний дохід	1 994	6 111	16 752	4 117	10 641
Комісійні доходи	10 365	13 211	19 590	2 846	6 379
Комісійні витрати	2 205	3 017	4 402	812	1 385
Прибуток/збиток	-176 238	-23 914	12 798	152 324	36 712

В 2017 р. ПриватБанк мав негативний процентний спред та чистий процентний збиток на рівні – 1,1%. Збільшення чистого комісійного доходу у 2018 р. на 49% порівняно з 2017 р. до 15,2 млрд грн. відбулося завдяки збільшенню кількості активних клієнтів (на 10%) та зростанню обсягів транзакцій у відділеннях і в онлайн каналах. Операційні витрати залишилися на контрольованому рівні (+14,7% до рівня 2017 р. порівняно з річним рівнем інфляції 9,8% та приростом середньої номінальної заробітної плати в Україні 20,5%)[18].

Протягом 2018 р. ПриватБанк підвищив рівень прибутковості операцій і також покращив процентну маржу і досяг процентного спреду на рівні 2,3% завдяки зваженій процентній політиці [18].

Показник Витрати/Доходи за 2018р. склав 45% – це є одним з кращих результатів серед конкурентів. ПриватБанк завершив 2018 р. з прибутком 12 798 млн грн ця сума є максимумом в історії банку та зумовило найбільший прибуток банківської системи України [18].

2.3. Аналіз рентабельності фінансової стійкості банку на економічну ефективності його діяльності

Рентабельність – відносна величина, що характеризує прибуток або її норму, також вона являє собою відносний показник прибутковості, що показує ефективність розвитку банку. Поняття «рентабельність» походить від слова «рента», що означає дохід [19]. Рентабельність характеризує прибутковість, фінансовий результат господарської діяльності. Її слід розглядати з двох позицій:

- 1) як об'єктивну економічну категорію;
- 2) як показник.

Рентабельність банківської установи залежить від аспектів його діяльності і має складну структуру. До її складових відноситься рентабельність капітальної та стійкість ресурсної бази.

Основним показником здійснення ефективної діяльності фінансової установи є розмір отриманого прибутку і рівень прибутковості за звітний період.

Капітал має провідну роль в забезпеченні рентабельності банку, це обумовлено його функціями:

- 1) величина капіталу гарантує довіру клієнтів до банку і також гарантує позичальникам спроможність фінансової установи забезпечити попит на кредитні ресурси;
- 2) власний капітал є частиною статутного фонду;
- 3) капітал «захищає» банк від банкрутства у разі несприятливої ситуації та непередбачених витрат.

У банківській справі одним із основних показників, що свідчить про рентабельність банку є показник достатності власного капіталу, цей показник є інтегральним показником оцінки стану якісної капіталізації та фінансової стійкості банківських установ зокрема та системи банків. Достатність капіталу банку означає здатність покриття витрат (і непередбачених) від своєї діяльності за рахунок власного капіталу.

Загальний рівень рентабельності банку дозволяє оцінити загальну

прибутковість банку за формулою (2.5.) [20]:

$$R = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Дохід банку}} * 100\%. \quad (2.5.)$$

У світовій практиці показник загальної рентабельності банку (рентабельність капіталу) отримав назву ROE. Він обчислюється як відношення загальної балансової або чистого прибутку банку до його власного капіталу або оплаченому статутному фонду (2.6.) [20]:

$$R1 = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Власний капітал}} * 100\%. \quad (2.6.)$$

ROE показує ефективність роботи банку. Величина ROE знаходиться в залежності від співвідношення власного капіталу і залучених коштів у загальній валюті балансу банку. Чим більше питома вага власного капіталу, тим складніше забезпечувати високу прибутковість капіталу.

Іншим найважливішим показником загальної рентабельності роботи банку є рентабельність активів. Цей показник використовується при аналізі ефективності активних операцій банку, ефективності управління банком в цілому і визначається за такою формулою (2.7.) [20]:

$$R2 = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Середня величина активів}} * 100\%. \quad (2.7.)$$

Позитивна динаміка цього показника означає збільшення ефективності використання активів банку. Також швидке підвищення рентабельності активів вказує на збільшення ступеня ризиків, пов'язаних з їх розміщенням.

Показники R2 є залежними; R - універсальний показник, що дорівнює добутку R2 і коефіцієнта достатності капіталу (2.8.) [20]:

$$R1 = R2 * R3 \left(\frac{\text{Прибуток}}{\text{Активи}} \right) * \left(\frac{\text{Прибуток}}{\text{Активи}} \right). \quad (2.8.)$$

Це співвідношення показує, що рентабельність діяльності банку прямо залежить від прибутковості активів і знаходиться в зворотній залежності від коефіцієнта достатності капіталу.

Таблиця 2.7.

Аналіз основних показників прибутковості «ПриватБанк» 2017-2018 рр. (%)

Показник	2017 р.	2018 р.
1	2	3
ROA	-9.59	4.31
ROE1	-120.02	40.89
ROE2	-11,15	5,66
Чиста процентна маржа	1,95	6.2

Таблиця 2.8.

Оцінка прибутковості банківської системи України (%)

Показник	2017 р.	2018 р.
1	2	3
Рентабельність активів (ROA)	-1,94%	1,65%
Рентабельність капіталу (ROE)	-15,96%	10,73%

Таблиця 2.9.

Середня рентабельність власного капіталу банків 2017-2019рр. (%)

Категорії банків	2017 р.	2018 р.	2019 р.
1	2	3	4
Державні банки:	-44.19	17.67	24.08
ПриватБанк	-198.52	49.21	75.8
Ощадбанк	2.38	0.81	1.34
Укрексімбанк	7.89	7.15	0.76
Укргазбанк	11.5	13.51	18.4
Банки з іноземним капіталом:	35.4	41.28	35.42
Райффайзен Банк Аваль	53.56	46.47	34.97
Альфа-Банк	16.51	29.23	28.41
УкрСиббанк	38.55	44.99	38.38
ОТП Банк	32.98	44.43	39.9

Продовження таблиці 2.9.

1	2	3	4
Приватні банки:	17.73	30.96	24.53
ПУМБ	16.17	35.6	30
Таскомбанк	19.29	26.32	19.05

Згідно таблиці 2.9. найбільшу рентабельність власного капіталу серед державних банків в період 2018-2019 рр. продемонстрував «ПриватБанк» (49,21% та 75,8% відповідно). Також гарну рентабельність продемонстрував «Укргазбанк», середня рентабельність капіталу якого склала 13,51% у 2018 та 18,4% у 2019 рр. Нижчу рентабельність продемонстрували «Ощадбанк» 0,81% у 2018 та 1,34% у 2019рр. та Укрексімбанк 7,15% у 2018 та 0,76% у 2019 рр. [21].

Найбільшу рентабельність власного капіталу серед іноземних банків в період 2018-2019 рр. продемонстрували «ОТП Банк» (44,43% та 39,9% відповідно), «УкрСиббанк» (44,99% та 38,38% відповідно) та «Райффайзен Банк Аваль» (46,47% та 34,97% відповідно). Найгіршою є рентабельність «Альфа-Банку» (29,23% та 28,41% відповідно).

Серед приватних банків найбільшу рентабельність власного капіталу продемонстрував банк «ПУМБ» (30%). У «Таскомбанк» цей показник склав 19,05%.

Найкращий середній показник рентабельності за останні 3 роки показали іноземні банки. Станом на 2019 рік їх показник склав 35,42%. Рентабельність власного капіталу державних банків склала 24,53%, а приватних – 24,08% [21].

Таблиця 2.10.

Середня рентабельність активів банків за період 2017-2019 рр.

Категорії банків	2017 р.	2018 р.	2019 р.
1	2	3	4
Державні банки:	-2.18	1.6	3.15
ПриватБанк	-10.43	4.82	11.17
Ощадбанк	0.25	0.07	0.11
Укрексімбанк	0.46	0.48	0.04
Укргазбанк	1.02	1.02	1.28
Банки з іноземним капіталом:	4.41	5.45	5.06
Райффайзен Банк Аваль	8.55	7.44	5.51
Альфа-Банк	1.35	2.38	2.9
УкрСиббанк	3.98	5.68	4.97
ОТП Банк	3.74	6.31	6.87
Приватні банки:	1.51	3.4	3.44
ПУМБ	1.63	4.25	4.45
Таскомбанк	1.39	2.55	2.43

Згідно даним таблиці 2.10. найбільшу середню рентабельність активів державних банків у 2019 р. продемонстрував «ПриватБанк» (11,17%), цей показник суттєво зростає з 2017 р. Нижчу рентабельність активів продемонстрували «Укргазбанк» (1,28%), «Ощадбанк» (0,11%) та «Укрексімбанк» (0,04%).

Серед іноземних банків найбільшу середню рентабельність активів продемонстрував «ОТП Банк» – 6,87% у 2019 р. (спостерігається зростання з 2017 р.).

Рентабельність «Райффайзен Банк Аваль» склала 5,51%. «УкрСиббанк» продемонстрував 4,97% рентабельності активів. Рентабельність «АльфаБанку» зростає в період 2017-2019 рр. та у 2019 р. склала 2,9%, що є найкращим показником банку [21].

Серед приватних банків найбільшу рентабельність активів продемонстрував «ПУМБ» (4,45% у 2019 р.). Цей показник у «Таскомбанк» склав 2,43%.

Отже, можна дійти висновку, що найбільш рентабельними банками в період 2017-2019 рр. були іноземні банки. Середня рентабельність активів іноземних банків станом на 2019 р. склала 5,06%, тоді як рентабельність приватних банків – 3,44%.

Згідно даних Національного банку прибуток банківського сектору за 2019 р. був у 2,7 раза вищим, ніж за 2018, і становив 59.6 млрд грн. Понад половину прибутку сектору становив Приватбанк. Із 75 діючих банків збитковими було 6 фінансових установ, сукупний збиток яких становив 0.2 млрд грн.

У IV кварталі операційний дохід банків скоротився на 4.9% кв/кв, а операційні витрати зросли на 15.2% кв/кв [22]. Зростання операційного прибутку до формування резервів уповільнилось – з 70.1% до 46.9% р/р, а операційна ефективність погіршилась: CIR сектору становив 57.4% порівняно з 47.4% у попередньому кварталі. За 2019 р. операційна ефективність була кращою, ніж у 2018 р.: 49.8% порівняно з 58.1%. На зниження операційних доходів у IV кварталі вплинуло зменшення результату від переоцінки в держбанках та уповільнення темпів зростання чистого процентного доходу (до +9.9% р/р) [22].

Чистий комісійний дохід через розширення обсягу безготівкових операцій та активне роздрібне кредитування зріс на 16.3% р/р. Відрахування до резервів сектору за рік зменшилося на 50.1% до 12.5 млрд грн.

У IV кварталі активи банків суттєво зросли: загальні – на 5.7%, а чисті – на 8.8%. Найбільше зросли вкладення банків у депозитні сертифікати НБУ, на 92.2 млрд грн за квартал (зокрема 75.0 млрд грн у грудні) до 152.2 млрд грн на кінець 2019 р. Це пов'язано із рекордним надходженням коштів на рахунки суб'єктів господарювання у грудні (+70,7 млрд грн), насамперед Нафтогазу. Також зросли обсяги готівки в обігу, коштів в НБУ та міжбанківських кредитів.

Чисті гривневі кредити суб'єктам господарювання зменшилися за квартал на 6.1% та на 6.2% за рік. Найпомітніше – у держбанках (крім Приватбанку) та іноземних банках: на 10.6% та 5.5% за квартал відповідно внаслідок погашення кредитів державних монополій та дочірніх компаній міжнародних груп. Чисті валютні кредити зросли на 1.3% у доларовому еквіваленті за квартал, але скоротилися на 4.1%. Чисті гривневі кредити фізичним особам зросли на 6.6% за квартал та на 29.8% за рік. Найактивнішими були приватні банки: +13.3% за квартал та +54.0% за рік. Частка непрацюючих кредитів скоротилася за квартал на 0.6 в. п. та на 4.5 в. п. за рік до 48.4% на кінець 2019 р. Основними чинниками було надання нових кредитів фізичним особам та списання непрацюючих кредитів за рахунок резервів, у результаті чого частка роздрібних непрацюючих кредитів скоротилася за квартал на 4.0 в. п. до 34.1% на кінець 2019 р. Якість корпоративного портфеля протягом кварталу практично не змінилася [22].

Доларизація кредитів клієнтам знизилася на 0.5 в. п. до 40.7% на валовій основі завдяки наданню нових роздрібних кредитів у гривні та зміцненню гривні. На чистій основі вона залишилася практично незмінною і становила 35.4% на кінець року [22].

Незважаючи на девальвацію обмінного курсу з початку року майже на 18% та падіння доходів у реальному секторі економіки, основні ринки банківських послуг знаходяться у відносно стабільному стані. Залишки коштів з початку року збільшилися у фізичних і юридичних осіб. На кредитний портфель і залишки коштів юридичних осіб вплинула зміна керівництва Ощадбанку.

Вагомого успіху завдяки продукту «Monobank» досяг Універсалбанк, який значно випереджає у 2020 р. інші банки у кредитуванні фізичних осіб, пропорційно розширюючи свою ресурсну базу.

У підсумку кредитування фізичних осіб значно не вплинуло на зростання попиту в економіці. Якщо розвинені країни в умовах кризи

COVID-19 стимулюють внутрішній попит через пільгове кредитування заходами кількісного пом'якшення, то в Україні, треба визнати, цей підхід не працює [23].

Таблиця 2.11.

Оцінка щомісячних напрямів фінансових потоків на основних ринках банківських послуг

2020 р.	Зміна в абсолютних цифрах, млн											
Місяць	Кошти фізосіб			Кошти юросіб			Кредити фізосіб			Кредити юросіб		
	UAH	USD	EUR	UAH	USD	EUR	UAH	USD	EUR	UAH	USD	EUR
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Січень	2 247	91	20	8 761	512	92	3 021	-6	0	-14 655	-147	-38
Лютий	12 216	44	23	-1 733	110	128	787	-6	0	3 000	-133	7
Березень	-2 745	16	-35	-23 844	-695	177	1 614	-8	0	18 505	-145	-39
Квітень	22 899	-225	-3	44	59	54	-5 440	-10	0	-10 514	-56	-5
Травень	5 015	-8	-5	9 899	108	-10	-416	-5	0	-6 545	-217	8
Червень	12 293	-13	-3	11 514	111	-161	1 139	-11	0	-337	-52	60
Липень*	-5 804	78	6	19 357	-65	123	1 484	-22	0	562	-37	-24
	Зміна у процентному відношенні, %											
Січень	0,7	1,1	1,5	2,7	8,4	6	2	-0,8	-0,3	-3,7	-1,4	-1,3
Лютий	3,8	0,5	1,6	-0,5	1,7	7,9	0,5	-0,8	-0,3	0,8	-1,3	0,2
Березень	-0,8	0,2	-2,5	-7,1	-10	10,2	1	-1	-0,1	4,9	-1,4	-1,3
Квітень	7	-2,7	-0,2	0	1	2,8	-3,4	-1,2	-0,3	-2,6	-0,6	-0,2
Травень	1,4	-0,1	-0,3	3,2	1,8	-0,5	-0,3	-0,6	-0,1	-1,7	-2,2	0,3
Червень	3,5	-0,2	-0,2	3,6	1,8	-8,2	0,7	-1,5	-0,7	-0,1	-0,5	2,1
Липень *	-1,6	1	0,4	5,7	-1,1	6,7	1	-1,5	-0,5	0,1	-0,4	-0,9
За 7 місяців*	13,4	0	0,4	9,3	-0,3	28,7	2	-7,4	-2,2	-2,5	-11	-7,9

У липні динаміка надходжень головного ресурсного джерела банківської системи (кошти фізичних осіб) погіршилася. Головна причина – це те, що при подоланні кризи COVID-19 клієнти почали забирати поточну і строкову гривню з банківської системи [24].

З початку року в гривні кошти фізичних осіб у банківській системі збільшилися, за попередніми оцінками, на 42,1 млрд грн, збільшення залишків коштів у валюті майже не відбулося – у межах статистичної похибки. За сім місяців фізичні особи збільшили залишки у 53 банках.

Найбільше виросли портфелі коштів фізичних осіб у ПриватБанку (15,6 млрд), Ощадбанку (13,2 млрд), Універсалбанку (monobank) (4,1 млрд), ПУМБ (2,4 млрд), Альфа Банку (1,3 млрд). Кошти населення забирало з 20 банків, найбільші втрати в МІБ, Сбербанку Росії, Ідея банку, банках «Кредит Дніпро» і «Аркада» [24].

РОЗДІЛ 3.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АТ КБ "ПРИВАТБАНК")

3.1. Управління ризиками в банках

Банківська сфера характеризується найвищою ризикованістю порівняно з іншими видами діяльності через те, що:

- 1) банки працюють з великими сумами грошей;
- 2) банки працюють постійно з грошима вкладників і тому мають слідувати чи зможуть вони виконати свої зобов'язання перед клієнтами.

Ризик є результатом нестійкості і невизначеності ринку. Ризики в банківській діяльності – це загроза невиконання управлінських планів стосовно ресурсної та дохідної частин операцій. Це імовірність події яка негативно відобразиться на прибутку та капіталі банку. Ризики притаманні будь-яким банківським операціям. Важливим є визначення величини ризиків і розробки заходів для їх мінімізації до допустимого рівня.

Аналіз ризиків допомагає зрозуміти: які елементи структури банку є об'єктами потенційних загроз та які небезпеки загрожують цим об'єктам і їх наслідки.

Існують різні класифікації банківських ризиків, але серед них доцільно виділити основні ризики [25]:

1. Кредитний ризик – це імовірність негативної зміни вартості активів внаслідок неспроможності позичальників виконувати свої обов'язки, стосовно виплати процентів і основної суми позики відповідно до термінів і умов кредитної угоди. Кредитний ризик може призвести до проблем в русі грошових коштів і негативно відобразитися на ліквідності банківської

установи. На сьогодні данний ризик залишається головною причиною банківських проблем.

2. Ризик ліквідності – це ризик втрат, обумовлений можливим невиконанням банком своїх зобов'язань. Він полягає в тому, що при нестачі коштів необхідно терміново фінансувати деякі активи або за рахунок продажу інших активів вплинути на ризик. Найчастіше причиною дефіциту ліквідності є раптовий вплив коштів з поточних, депозитних та інших рахунків клієнтів.

3. Ринкові ризики – це можливість негативної зміни вартості активів банку внаслідок коливань валютних курсів, процентних ставок, цін на активи і пасиви. Ринковий ризик пов'язаний із коливанням цін на чотирьох економічних ринках: ринку акцій, валютному, товарному і ринку боргових цінних паперів. Він відноситься до категорії спекулятивного ризику, через те, що рух цін може призвести до прибутків чи збитків.

4. Операційні ризики – це можливість непередбачених збитків унаслідок технічних помилок при проведенні операцій, навмисних і ненавмисних дій персоналу, збоїв апаратури, аварійних ситуацій. Настання операційних ризиків призводить до відтермінування чи затримки в роботі банку та проблем у діяльності відділу бек-офісу, який здійснює реєстрацію угод і виконання операцій.

5. Ризик країни – це можливість втрат, пов'язаних із розміщенням активів і здійсненням діяльності у певній країні. Ризик країни складається із двох елементів: ризик неплатоспроможності зарубіжного позичальника (позичальник не зможе виконати свої зобов'язання), трансфертний ризик (зарубіжний партнер не зможе виконати кредитного зобов'язання через проблеми з конвертацією валют).

Без системного управління банк не зможе успішно розвиватися. Необхідність запровадження системи управління ризиками в банківських установах обумовлено такими факторами [26]:

- 1) періодичні кризи;
- 2) волатильність фінансових ринків;
- 3) посилення вимог регулюючих органів;
- 4) удосконалення механізмів управління.

Управління ризиками (ризик-менеджмент) – це проведення заходів, які спрямовані на мінімізацію ризиків і пошуку їх вирішення. Система управління ризиками має бути зорієнтована на вирішення таких завдань [26]:

- 1) забезпечення оптимального співвідношення між дохідністю банківських операцій і їх ризиковістю;
- 2) зниження непередбачених збитків;
- 3) зменшення волатильності прибутку;
- 4) підтримка ліквідності банківських коштів на достатньому рівні при оптимізації обсягу прибутку;
- 5) задоволення норм достатності власного капіталу;
- 6) підвищення фінансової стійкості банку.

З метою побудови системи управління банківськими ризиками необхідно визначити такі її елементи [26]:

- 1) чіткі та документаційні принципи, правила та директиви до торгової політики банку, управління ризиками, організації трудового процесу;
- 2) створення спеціальних груп управління ризиками, незалежних від підрозділів банку;
- 3) встановлення лімітів ринкових і кредитних ризиків та контроль за їх дотриманням;
- 4) визначення періодичності інформування керівництва банку про ризики;
- 5) створення для всіх типів ризиків спеціальних небагаточисельних груп з управління;
- 6) перевірка аудиторами всіх елементів системи контролю та управління ризиками.

Стратегія ризик-менеджменту банківської установи повинна базуватись на дотриманні принципу беззбиткової діяльності та бути спрямованою на забезпечення оптимального співвідношення між прибутковістю окремих бізнес-напрямів та рівнем їх ризиків.

В процесі управління ризиками мають бути задіяні: Правління, Наглядова Рада, Управління внутрішнього аудиту та Департамент ризик-менеджменту. Правління Банку є відповідальним за функціонування системи внутрішнього контролю та управління ризиками. Наглядова рада систематично відстежує стан управління ризиками та впливає на прийнятті рішення Правлінням. Управління внутрішнього аудиту здійснює перевірку та тестування систем внутрішнього контролю і управління ризиками. До головних функцій Департаменту ризик-менеджменту відносять [26]:

- 1) забезпечення проведення кількісної та якісної оцінки ризиків;
- 2) забезпечення методології з управління ризиками;
- 3) ідентифікація і моніторинг порушення лімітів;
- 4) аналіз можливих сценаріїв.

Комітети та комісії, які мають приймати участь в процесі управління ризиками:

1. Кредитна Рада;
2. Кредитний комітет;
3. Роздрібний кредитний комітет;
4. Кредитні комісії дирекцій/відділень;
5. Роздрібні кредитні комісії дирекцій
6. Комісія контролю якості кредитного портфеля;
7. Комітет з питань управління активами та пасивами(КУАП);
8. Оперативна комісія КУАП;
9. Комітет з питань управління операційними ризиками (КУОР).

Основним інструментом управління кредитними ризиками в банку є система лімітування, яка включає в себе ліміти трьох типів:

- 1) ліміти індивідуального кредитного ризику;
- 2) ліміти повноважень;
- 3) ліміти портфельного ризику.

Національний банк вдосконалив вимоги стосовно організації системи управління ризиками в банках та банківських групах. Вимоги удосконалені з урахуванням оновлених норм Європейського законодавства та вітчизняної практики впровадження банківськими установами системи управління ризиками.

З метою підвищення якості управління кредитним ризиком запроваджуються вимоги щодо контролю за оцінкою майна, що отримується в заставу за наданими кредитами [25]:

- 1) верифікації вартості майна;
- 2) ротації оцінювачів майна;
- 3) моніторингу незалежності процесу відбору зовнішнього оцінювача;
- 4) бек-тестування вартості майна.

Удосконалено вимоги щодо передавання банками окремих функцій на аутсорсинг і визначено перелік функцій, які не можуть бути передані на аутсорсинг. Відповідальність за ризики, пов'язані з передаванням функцій на аутсорсинг, покладається на банк.

У процесі побудови системи управління ризиками слід звернути увагу на внесенні Національним банком зміни до Положення про організацію системи управління ризиками в банках та банківських групах, затвердженого постановою Правління НБУ від 11 червня 2018 року № 64 [27]:

- 1) передбачено право відповідальної особи банківської групи організовувати систему управління ризиками без урахування учасників банківської групи, які не мають вагомego впливу на діяльність банків-учасників, що сприятиме забезпеченню співставності величини ризиків та витрат на управління ними;

2) уточнено визначення посад головного ризик-менеджера та головного комплаєнс-менеджера, що враховує різну організаційну структуру банків;

3) спрощено процедуру автоматичного ухвалення кредитних рішень для стандартизованих кредитних продуктів, що сприятиме оперативності прийняття кредитних рішень;

4) збільшив періодичність звітування про операційний ризик перед правлінням банку та періодичність проведення стрес-тестування операційного ризику, що зменшить навантаження на банки під час підготовки ними управлінської звітності.

3.2. Рекомендації щодо підвищення фінансової стійкості

Проблеми фінансової стійкості відносяться до найбільш важливих фінансових та загальноекономічних проблем. Кожна банківська установа повинна об'єктивно оцінювати економічний потенціал, стратегію подальшого розвитку та фінансовий стан не тільки своєї установи, а й конкурентів.

Фінансова стійкість банківської установи залежить від багатьох аспектів діяльності. До її складових відносять [4]:

- 1) стійкість капітальної бази;
- 2) стійкість ресурсної бази;
- 3) організаційно-структурну стійкість банку.

Організаційно-структурна стійкість банку – це адекватність структури банку обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юктурі.

Також слід відзначити, що капітал має провідну роль у забезпеченні фінансової стійкості банку. Величина капіталу гарантує довіру клієнтів до банківської установи, переконує вкладників у можливості відшкодування своїх коштів, що, в свою чергу, забезпечує уникнення ризику під час їх

розміщення. Також капітал виступає гарантом спроможності банку забезпечити попит на кредитні ресурси.

Власний капітал є частиною статутного капіталу банку, тому що банківська установа не зможе розпочати свою діяльність без стартових коштів для, наприклад: будівництва чи оренди приміщень, установки спеціального обладнання, наймання кваліфікованого персоналу.

Також в установі виникає потреба щодо додаткового капіталу. Він потрібен для:

- 1) розроблення нових напрямків діяльності банку пов'язаних із розширенням обсягу послуг;
- 2) впровадження сучасних технологій.

Залучення додаткового капіталу дає змогу банку забезпечити клієнтів банківськими послугами, посилити власні позиції на ринку.

Капітал поглинає негативні результати, збитки від поточної неефективної діяльності банку. Таким чином, він захищає банк від банкрутства.

Стійкість ресурсної бази є важливою складовою фінансової стійкості банку і охоплює такі аспекти як [4]:

- 1) залежність діяльності банку від стану економіки країни;
- 2) контроль відомчих фінансових потоків;
- 3) ступінь інтегрованості у систему міжбанківських відносин;
- 4) зміст і рівень співробітництва банку із суб'єктами ринкової інфраструктури;
- 5) стабільність поповнення ресурсної бази банку;
- 6) концентрація вкладів фізичних осіб у загальному обсязі пасивів банку;
- 7) обслуговування коштів бюджету.

Серед інструментів управління та формування фінансової стійкості банку слід виділити такі [28]:

- 1) капітал банку;
- 2) активи фінансової установи;
- 4) зобов'язання;
- 5) прибуток;
- 6) рівень ліквідності.

Відповідно такі інструменти визначають об'єкт управлінського впливу [28]:

- 1) рівень капіталізації;
- 2) якість активів;
- 3) зобов'язань банку;
- 5) рівень прибутковості та ліквідності;
- 6) якість самого управління.

Достатність капіталу має вплив на показники стійкості банку. Значна частка власного капіталу дає змогу банку відчувати себе впевнено при здійсненні операцій та наданні послуг. У банку є «резервний запас ресурсів» який він може залучити і використовувати (як позикові кошти), але при цьому установа не буде мати високої рентабельності і відповідно великих прибутків.

Отже, головною метою, є визначення оптимальної величини власного капіталу у ресурсах банку, що дає змогу забезпечити нормальну рентабельність і стійкий фінансовий стан установи [4].

Таким чином для покращення ситуації у банківській сфері потрібно впровадити такі заходи [4]:

- 1) стабілізація національної валюти (регулювання пропозиції іноземної валюти, зниження доларизації вітчизняної економіки);
- 2) стабілізація банківської системи (гарантування збереження вкладів, обмеження боргового тиску на позичальників, поліпшення управління ризиками);

3) активізація процесів реорганізації та реструктуризації банків (законодавче врегулювання заходів по стабілізації діяльності банків).

Особливу увагу потрібно звернути на рівень капіталізації українських банків. Тому, ще одним не менш важливим заходом є підвищення розміру статутного капіталу або резервних фондів. Це дозволить зменшити рівень ризиків для банків і їх клієнтів. Національним банком України було спрогнозовано зростання розміру статутних фондів банку, що зображено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Частина запланованого зростання розміру статутних фондів банківських установ.

Також доцільним було б впровадити більше вимог до новостворюваних банків, через те що вони не завжди дотримуються нормативів встановлених НБУ. Це допоможе досягти більшої стабільності банків і дозволить повернути довіру клієнтів до банківської системи. Населення понесе кошти до банків і тим самим забезпечить достатній рівень їх капіталу. Також це дозволить знизити вартість банківських послуг (зокрема кредитування) і буде стимулом для людей вкладати свої кошти в банки [4].

Забезпечення фінансової стійкості банківської установи має вважатися пріоритетним напрямком під час стратегічного планування. Стан розвитку

економіки в Україні характеризується кризовими явищами і нестабільністю на валютно-фінансових ринках та обумовлюється постійним впливом ризиків протягом останніх років.

З 2017 р. відбувається нормалізація банківського сектору. Вона супроводжувалась позитивною динамікою за основними показниками роботи банків та формування фінансової стійкості банківської системи [28]:

1) розмір чистих активів банків збільшився на 6,4% (до 1 336 млрд. грн.) серед 82 платоспроможних банків, найбільший приріст було зафіксовано у державних банках – 17%;

2) зафіксовано зростання кредитування за усіма напрямками, у тому числі щодо споживчого кредитування – на 37,5%, покращується якість кредитних портфелів через нове кредитування;

3) депозити населення збільшилися на 22,4%, корпорацій – на 13,6%;

4) загальний операційний дохід банків збільшився на 10%, що дозволило провести відрахування на резерви;

5) відбулася додаткова капіталізація: статутний капітал комерційних банків збільшується на 20,4% (на 84 млрд. грн.), регулятивний капітал – на 15,3% (на 16,4 млрд. грн.);

6) зростає рівень адекватності капіталу банківського сектору.

За даними НБУ можна підтвердити висновок про стабілізацію ситуації в банківському секторі та ріст показників на рівень докризового періоду.

Стабільний розвиток банку забезпечується політикою нарощування його капіталу, яка базується на системі пошуку джерел капіталізації. Для державних банків такими джерелами можуть бути [28]:

1) державна докапіталізація;

2) нарощування внаслідок злиття банків;

3) якісна оптимізація корпоративного управління (для банків, в яких частка держави не 100%);

4) організація відкритого продажу акцій на ринку цінних паперів;

- 5) емісії цінних паперів;
- 6) продаж активів або оренда нерухомості;
- 7) реінвестування прибутку установи;
- 8) використання субординованого боргу.

За рахунок розширення споживчого сегменту на ринку кредитування, який здатний до зростання серед продуктів споживчого кредитування зростання активів банку може бути досягнуто.

З метою нівелювання ризиків впливу зовнішнього середовища, для банків потрібно вводити систему ризик-менеджменту та постійного застосування методу «стрес-тестування». Цей метод дозволяє своєчасно виявити «слабкі місця» та запровадити актуальні заходи для їх вирішення. Як інструментами забезпечення фінансової стійкості банку можуть бути застосовані засоби бенчмаркінгу та аутсорсингу [28].

На сьогодні для розробки оптимальної стратегії формування фінансової стійкості для банку може бути використано такий набір інструментів: починаючи від заходів у сфері управління капіталом, ліквідністю та активами до менеджменту фінансової структури та банківських ризиків.

Постійний моніторинг рівня фінансової стійкості дозволить своєчасно виявити всі «слабкі місця» та недоліки діяльності банківської установи та внести корективи в стратегію розвитку банку для мінімізації ризиків.

3.3. Удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Управління фінансовою стійкістю банківської установи передбачає об'єктивне визначення поточного та бажаного стану установи, скоординоване управління фінансовими ресурсами, вибір раціональних рішень, які сприяли б забезпеченню фінансової стійкості [29].

Головною умовою для ефективного функціонування механізму управління фінансовою стійкістю банківської установи є дотримання комплексу принципів. До головних принципів можна віднести:

- 1) принцип комплексності процесу управління фінансовою стійкістю;
- 2) принцип альтернативних підходів та організаційних рішень для досягненні поставленої мети;
- 3) принцип гнучкості механізму й процесу управління фінансовою стабільністю банку.

Теоретичні аспекти першого та аналітична частина другого розділів дали змогу виділити основні переваги та недоліки роботи АТ КБ «ПриватБанк» і зробити висновки, щодо удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю.

Одним із важливих напрямів для підвищення рівня фінансової стійкості буде - диверсифікація (володіння різними фінансовими активами, які мають різний рівень ризиків) з метою зниження загального ризику портфеля. Диверсифікація діяльності банківської установи являється важливим чинником для забезпечення фінансової стійкості банку. Високий рівень диверсифікації може бути здійснений за рахунок розвитку інноваційних продуктів.

Алгоритм управління диверсифікацією операцій і послуг АТ КБ «ПриватБанк» можна представити таким чином [30]:

- 1) формування цілей і виділення завдань на основі ретроспективного аналізу діяльності;
- 2) встановлення критеріїв і систематизація показників, визначення одиниць вимірювання оцінюваних показників;
- 3) виявлення допустимих відхилень з врахуванням всіх відомих подій і прогнозування майбутніх подій;
- 4) відбір подій, які вплинули позитивно або негативно на результати діяльності;

- 5) відбір експертів для оцінки процесу диверсифікації;
- 6) оцінка впливу імовірнісних подій на результати АТ «Приватбанк»;
- 7) формулювання обґрунтованих висновків про результативності управління диверсифікацією послуг банку.

Вимоги до роботи АТ «ПриватБанк» в рамках диверсифікації діяльності:

- 1) орієнтованість на вимоги ринку;
- 2) контакт з клієнтом, лідерство в роботі з продуктом;
- 3) розмір капіталу;
- 4) «прозорість» витрат і прибутку;
- 5) швидкі і самостійні рішення;
- 6) здатність до інновацій, розвиток продуктового ряду;
- 7) вміле прийняття ризику для;
- 8) стандартизація послуг яка економічно вигідна і задовольняє вимоги клієнта;
- 9) високий рівень кваліфікації персоналу і менеджменту;
- 10) змістовна і ефективна інформація.

Банківська установа має бути сприйнятлива до інновацій і самостійно генерувати ідеї для нових продуктів і послуг та способів їх розміщення. Фінансові інновації, розвиток ІТ-сфери і вдосконалене управління портфелем дали змогу для:

- 1) розподілу ризиків;
- 2) максимальної оцінки ризиків;
- 3) ефективних комбінацій і лімітування.

Доцільним для банку було б раціональне розміщення капіталу. В основі капітальної стійкості банку є обсяг власного капіталу. Він забезпечує достатню суму грошей, яку можна використати для повернення депозитів та сформувати резерв для погашення боргів або непередбачених збитків. Це обумовлено тим, що кризові явища в Україні дали змогу побачити, як

важливо своєчасне розміщення ресурсів, тому що воно призводить до серйозних фінансових наслідків для банківських установ і банківської системи.

Якісне управління власним капіталом має важливе значення для забезпечення стійкості активів і зобов'язань банку, підвищення рівня капіталізації та фінансової стійкості, як банку, так і банківської системи в цілому.

Удосконалення оцінювання фінансової стійкості банків повинно бути із врахуванням ризику. Для забезпечення цього потрібно підвищити роль самодисципліни, ефективності прийняття рішень та контролю над ними. Також варто буде зазначити три стратегічних напрямів удосконалення управління банком [30]:

- 1) виявлення та ліквідація неприбуткових і неперспективних відділень банків. У цьому випадку зменшиться операційні витрати і покращиться фінансово-економічні показники та прибутковість банківської установи;

- 2) виявлення проблемних відділень, до яких необхідно застосувати заходи реструктуризації, оптимізації послуг та покращення якості обслуговування;

- 3) поступовий перехід до використання альтернативних заходів продажу банківських послуг (термінали, банкомати, центри самообслуговування). Масштабний розвиток дистанційного обслуговування клієнтів завдяки кол-центрам і системам електронного банкінгу.

Формування якісного кредитного портфелю для ПриватБанку має важливе значення для його рентабельної роботи. Аналіз кредитної діяльності банку - це основа для ефективного управління. Він вміщує:

- 1) оцінку ефективності банківських аналітичних систем управління кредитними ризиками;
- 2) оцінку якості можливого ризику, його правильну;
- 3) прогноз рентабельності кредитних операцій;

4) визначення рівня, особливостей та типу концентрації ризиків кредитного портфелю.

Зазначені вище механізми вдосконалення фінансової стійкості мають вплив на конкурентноспроможність банку і мають бути максимально реалізовані.

Таким чином, всі типи клієнтів розраховують на такі переваги:

- 1) перевага продукту, його ліквідність та ефективність роботи;
- 2) інновації;
- 3) можливість взяти на себе управління ризиком клієнта;
- 4) кредитні відносини, як основні відносини для інших продуктів;
- 5) можливість швидкого прийняття рішень банку;
- 6) професіоналізм і гнучкість на високому рівні;
- 7) глобальна спрямованість з глобальними орієнтирами;
- 8) компетентний контроль всіх видів діяльності.

Стосовно удосконалення нормативно-правової бази фінансової стійкості банку основними напрямками є:

1) впорядкування банківського законодавства, доповнення його необхідними законодавчо-нормативними актами для нормативів достатності капіталу, ризиків, питань внутрішнього аудиту та контролю;

2) підвищення вимог до професійної здатності та ділової репутації керівництва банку;

3) підвищення ролі системи страхування депозитів;

4) створення спеціального комітету з питань реструктуризації банківських активів при НБУ чи Асоціації українських банків.

Отже, цього можна досягти запровадивши заходи щодо покращення фінансової стійкості банківської установи АТ «ПриватБанк» [29].

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ

4.1. Охорона праці в банківській сфері

Однією з найважливіших проблем сьогодення є вирішення та встановлення засад щодо охорони праці у різних видах діяльності, зокрема у банківській сфері.

У загальному вигляді управління охороною праці - це підготовка, прийняття та реалізація рішень по здійсненню організаційних, технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на забезпечення здоров'я та працездатності людини в процесі праці.

Метою охорони праці є забезпечення та гарантування збереження здоров'я і працездатності через ефективне управління охороною праці, підтримка встановлених законодавством умов безпеки праці.

Загальними законодавчими актами, що визначають основні положення щодо охорони праці є Конституція України, Кодекс законів про працю, Закони України «Про охорону праці», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про пожежну безпеку», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та відповідні підзаконні акти. Взаємовідносини між співробітниками банку та роботодавцем з питань охорони праці регулюються відповідним розділом колективного договору.

З метою створення безпечних і нешкідливих умов праці, в банку здійснюються певні заходи, шляхом:

1) доведення до нормативного рівня показників виробничого середовища за елементами умов праці (технічні та технологічні рішення);

2) захисту працівників від дії небезпечних та шкідливих виробничих факторів.

Орієнтовний перелік заходів, спрямованих на доведення умов і безпеки праці до нормативних вимог або підвищення існуючого рівня охорони праці в банку є:

1) встановлення нових, більш ефективних інженерно-технічних засобів охорони праці (огорожень, засобів сигналізації, контролю, запобіжних пристроїв тощо);

2) реконструкція системи природного та штучного освітлення з метою досягнення нормативних вимог щодо освітлення робочих місць працівників банку;

3) монтаж нових, реконструкція наявних вентиляційних систем та пристроїв, установка кондиціонерів у приміщеннях та кабінетах працівників банку;

4) організація робочого місця працівника відповідно до нормативних вимог;

5) формування у працівників банківської установи психологічної готовності до дій у можливих екстремальних ситуаціях;

6) організація професійного добору працівників банку;

7) організація підготовки спеціалістів з охорони праці;

8) організація спеціального навчання з питань охорони праці.

Витрати, пов'язані з охороною праці, складаються з наступних:

1) витрати, пов'язані з відшкодуванням потерпілим внаслідок травм і професійних захворювань;

2) пільги та компенсації за важку роботу та роботу в шкідливих умовах;

3) витрати на профілактику травматизму та захворювань;

4) витрати на ліквідацію наслідків аварій та нещасних випадків;

5) штрафи та інші відшкодування.

Відповідальними особами, які керують роботами з охорони праці, пожежної безпеки, організують виконання правових, соціально-економічних, організаційно-технічних та інших засобів і заходів спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності співробітників банку є керівництво банку, заступники директора, керівники управлінь та керівники структурних підрозділів (відділень) банку. Ці обов'язки визначені наказом «Щодо призначення осіб, відповідальних за стан охорони праці».

В відділенні банку повинно бути розроблено та затверджено інструкції з охорони праці, які визначають правила виконання певних робіт та правила поведінки працівників при виконанні цих робіт. Також повинен бути журнал видачі інструкцій з охорони праці та журнал реєстрації інструктажів. У першому наведено інформацію про видачу інструкцій (копій) для використання у відділеннях банку, в другому проводиться відмітка про дату проведення інструктажу та підпис працівника, який проходив інструктаж. Журнал проведення інструктажів заведений у кожному відокремленому підрозділі банку. Інструктажі поділяються на:

- 1) ввідний інструктаж, для нових працівників;
- 2) первинний;
- 3) повторний (1 раз у квартал);
- 4) позаплановий.

Адміністрація банку повинна створювати належні умови праці співробітникам банку стосовно техніки безпеки, соціально-економічного захисту, виконувати санітарно-гігієнічні норми, розробляти Положення, інструкції, інші нормативно-правові документи з питань охорони праці.

Співробітники у свою чергу мають відповідальність за виконання вимог трудової дисципліни, техніки безпеки, правил внутрішнього трудового розпорядку, що діють в банку, законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці.

В банківській діяльності можна проаналізувати небезпечні і шкідливі фактори умов праці. Перші – це такі виробничі фактори, дія яких на того, що працює в певних умовах, наводить до травми або іншого раптового різкого погіршення здоров'я. Другі – виробничі фактори, дія яких на того, що працює в певних умовах наводить до захворювання або зниження працездатності.

Небезпечні і шкідливі виробничі чинники за природою дії (згідно ГОСТ 12.0.003-74 ССБТ) розділяються на: фізичні, психофізіологічні, хімічні та біологічні. При роботі з комп'ютером, працівники піддаються в основному дії фізичних і психофізіологічних небезпечних виробничих чинників.

Для отримання результату аналізу небезпечних і шкідливих факторів, що діють на працівників банку, потрібно розглянути детальніше вимоги до організації робочого місця і режиму роботи менеджера, до освітлення робочого місця, вимоги до мікроклімату приміщення, до електричної і пожежної безпеки устаткування і т.д.

Особливу увагу в сфері охорони праці в банку приділяється заходам з електробезпеки та дотриманню правил використання електроприладів. Це обумовлено тим, що окрім постійно увімкненого штучного освітлення, кабінети обладнані комп'ютерами, офісною (копіювально-друкарською) технікою та іншим обладнанням та приладами. Виходячи з цього, для персоналу банку відповідальним за охорону праці проводяться інструктажі з правил безпеки при користуванні електроприладами, надаються інструкції експлуатації електроприладів, пояснюються дії на випадок замикання, пожежі чи інших надзвичайних ситуацій.

У зв'язку з тим, що комп'ютерні електростатичні поля здатні притягувати пил, бруд, інші шкідливі домішки, які є в приміщенні банківської установи, необхідно обов'язково проводити щоденне вологе прибирання приміщення.

Приміщення банківської установи, де знаходяться комп'ютери, необхідно через кожну годину роботи провітрювати. Працівникам, які працювали з комп'ютерною технікою, по закінченні робочого дня рекомендується вимити руки теплою водою з милом. Банківським працівникам через кожну годину роботи за комп'ютером варто робити перерву на 10-15 хвилин, а тривалість безперервної роботи без регламентованої перерви не повинна перевищувати 2 години. Під час перерви потрібно залишити приміщення, де знаходяться комп'ютери. У приміщеннях, де знаходиться комп'ютерна техніка, приймати їжу категорично заборонено.

Працівники банківських установ, які будуть працювати з комп'ютерною технікою, обов'язково повинні пройти попередній, а у подальшому періодичний медичний огляд, вступний та первинний інструктажі з охорони праці, перевірку знань з питань охорони праці, електро- та пожежної безпеки. Повторний інструктаж для працівників банківських установ, які працюють з комп'ютерними технологіями, слід проводити один раз на шість місяців, а періодичні медичні огляди – один раз на два роки.

Не допускається поряд з робочим комп'ютерним місцем наявності пожежо- та вибухонебезпечних речовин.

В банківській установі обов'язково повинні бути аптечки першої медичної допомоги. Працівники повинні вміти надавати першу медичну допомогу та взаємодопомогу у разі ураження та травм.

Також, важливим є показниками мікроклімату приміщення:

- 1) температура повітря;
- 2) відносна вологість;
- 3) швидкість руху повітря.

При виконанні робіт подібних діяльності оператора ПЕОМ пов'язаних з нервово-емоційною напругою оптимальне значення температури повітря

повинно бути 22-24 °С, відносна вологість 60 – 40% та швидкість руху повітря не більше ніж 0,1 m/s, згідно з ГОСТ 12.1.005-88.

Аналізуючи мікроклімат у відділенні можна відмітити наступне: вологість повітря – 60%, температура повітря складає 23 °С, рівень шуму та інтенсивність теплового випромінювання відповідає нормам.

Оптимальні параметри повітряного середовища в приміщеннях повинні прийматися згідно зі СНіП 2.04.05-91 і забезпечуватися роботою систем кондиціонування повітря. Приміщення з постійним перебуванням людей, що мають природне освітлення, повинні провітрюватись через вікна або інші пристрої.

Відповідно до ГОСТ 12.1.004-91 засобами та заходами, які сприяють зниженню пожежної небезпеки в банку є:

- 1) організація пожежної охорони, відомчих служб пожежної безпеки у відповідності до законодавства;
- 2) залучення працівників до питань забезпечення пожежної безпеки;
- 3) організація навчання працівників правилам пожежної безпеки в банку;
- 4) розробка і реалізація норм і правил пожежної безпеки, дотримання протипожежного режиму і дій людей при виникненні пожежі.

Відділення повинні бути забезпечені протипожежною сигналізацією яка пов'язана з пультом управління міського відділу МЧС. Для запобігання впливу на людей небезпечних чинників пожежі у відділенні передбачена можливість евакуації працівників та клієнтів з будівлі. План евакуації має бути розміщено на стенді поряд з правилами пожежної безпеки.

У разі виникнення аварійної ситуації у приміщенні відділення, на помітному та доступному місці має бути встановлено аварійний резервний вимикач, який може повністю вимкнути електричне живлення приміщення, крім освітлення.

Взяття об'єкта під охорону оформляється договором між органом охорони і банком. Одночасно з договором складається дислокація, в якій указуються об'єкти, що підлягають охороні, час та вид охорони.

За рішенням керівника установи банку може обиратись один із перелічених видів охорони:

1) цілодобова фізична охорона з підключенням відповідних технічних засобів охорони для спостереження сил охорони;

2) у робочий час – фізична охорона з підключенням відповідних технічних засобів охорони для спостереження сил охорони, у неробочий час – охорона тільки за допомогою відповідних технічних засобів охорони, що підключені для спостереження сил охорони;

3) цілодобова охорона тільки за допомогою відповідних технічних засобів охорони, що підключаються для спостереження сил охорони.

До обов'язків начальника відділення, що стосуються охорони праці, відносяться:

1) організація проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози життю або здоров'ю працівників;

2) вивчення та сприяння впровадженню у виробництво досягнень науки і техніки, прогресивних і безпечних технологій, сучасних засобів колективного та індивідуального захисту працівників;

3) контроль за дотриманням працівниками вимог законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці, розділу «Охорона праці» колективного договору та положень з охорони праці, що діють в межах банку;

4) проведення навчань та інструктажів з питань охорони праці та пожежної безпеки працівників банку.

Також на керівника відділення як на відповідального за охорону праці у відділенні покладено такі обов'язки, як проведення внутрішнього аудиту охорони праці, атестації робочих місць, перевірка їх відповідності нормативним актам з охорони праці, участь у розслідуванні нещасних випадків та професійних захворювань.

Керівник відділення відповідальний за створення та підтримку у належному стані куточку з охорони праці у відділенні, де містяться стенди, що містять ілюстрований матеріал з правил безпеки при користуванні офісною технікою, план евакуації з приміщення відділення банку при надзвичайних ситуаціях, опис основних заходів щодо профілактики травматизму та професійних захворювань, а також роз'яснення щодо використання засобів ручного гасіння пожежі.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі висвітлені теоретичні основи проведення оцінки фінансового стану банку, а саме етапи проведення та сутність показників, які використовуються для загальної оцінки фінансового стану банку, який характеризується достатністю капіталу, якістю активів, ліквідністю балансу, ефективністю діяльності і рівнем управління банку.

У другому розділі дипломної роботи була проведена загальна оцінка фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк». В результаті проведеного аналізу було визначено, що структура активів ПриватБанку свідчить про виважене ставлення банку до якості своїх активів. Це дає змогу банку ефективно управляти своїми активами та досягати позитивного результату за кожен активну операцію.

Аналіз за 2017 р. показав, що статутний капітал активно поповнювався коштами. Він досяг 8 860 202 грн. Основним джерелом коштів фонду стала емісія акцій банку та боргових цінних паперів. Отриманий прибуток від проведеної фінансово-господарської діяльності склав 80,49%. Прибутковість фінансово-господарської діяльності зросла на 19,15% порівняно з попереднім роком. Збільшився основний капітал (31,35%) та резервні фонди на 48 653 тис.грн. Чистий прибуток ПриватБанку становив 1 370 180 тис. грн. Мультиплікатор капіталу зріс на 12,80% < 15% в порівнянні з попереднім роком. Це показує, що ризик втрат не є значним, тобто рівень ефективності управління ресурсами є задовільним. Також, ПриватБанк мав негативний процентний спред та чистий процентний збиток на рівні – 1,1%.

Аналіз за 2018 р. показав, що збільшився чистий комісійний дохід у 2018 р. на 49%.(до 15,2 млрд грн) порівняно з попереднім роком. Це відбулося завдяки збільшенню кількості активних клієнтів (на 10%) та зростанню обсягів транзакцій у відділеннях і в онлайн каналах. Операційні

витрати залишилися на контрольованому рівні порівняно з річним рівнем інфляції 9,8% та приростом середньої номінальної заробітної плати в Україні 20,5%). ПриватБанк підвищив рівень прибутковості операцій та покращив процентну маржу і досяг процентного спреда на рівні 2,3% завдяки зваженій процентній політиці. Показник Витрати/Доходи склав 45% – це є одним з кращих результатів серед конкурентів. Банк завершив 2018 р. з прибутком 12 798 млн грн ця сума є максимумом в історії банку та зумовило найбільший прибуток банківської системи України.

Аналіз за 2019 р. показав, що ПриватБанк продемонстрував найбільшу рентабельність власного капіталу серед державних банків- 75,8 та найбільшу середню рентабельність активів- 11,17%. Прибуток банківського сектору за 2019 р. був у 2,7 раза вищим, ніж за 2018, і становив 59.6 млрд грн. Понад половину прибутку сектору становив Приватбанк.

Аналіз за 2020р. показав, що незважаючи на девальвацію обмінного курсу з початку року майже на 18% та падіння доходів у реальному секторі економіки, основні ринки банківських послуг знаходяться у відносно стабільному стані. Найбільше виросли портфелі коштів фізичних осіб у ПриватБанку 15,6 млрд.

У третьому розділі були розглянуті напрямки, які можна було б застосувати для підвищення та удосконалення фінансової стійкості ПриватБанку. Наприклад, з метою нівелювання ризиків впливу зовнішнього середовища потрібно вводити постійне застосування методу «стрес-тестування». Цей метод дозволяє своєчасно виявити «слабкі місця» та запровадити актуальні заходи для їх вирішення. Як інструментами забезпечення фінансової стійкості банку можуть бути застосовані засоби бенчмаркінгу та аутсорсингу. З метою зниження загального ризику портфеля слід покращити диверсифікацію (володіння різними фінансовими активами, які мають різний рівень ризиків) банку. Диверсифікація діяльності банківської установи являється важливим чинником для забезпечення

фінансової стійкості банку. Високого рівня можна досягти за рахунок розвитку інноваційних продуктів.

Алгоритм управління диверсифікацією операцій і послуг АТ КБ «ПриватБанк» можна представити таким чином:

- 1) формування цілей і виділення завдань на основі ретроспективного аналізу діяльності;
- 2) встановлення критеріїв і систематизація показників, визначення одиниць вимірювання оцінюваних показників;
- 3) виявлення допустимих відхилень з врахуванням всіх відомих подій і прогнозування майбутніх подій;
- 4) відбір подій, які вплинули позитивно або негативно на результати діяльності;
- 5) відбір експертів для оцінки процесу диверсифікації;
- 6) оцінка впливу імовірнісних подій на результати АТ «Приватбанк»;
- 7) формулювання обґрунтованих висновків про результативності управління диверсифікацією послуг банку.

Також, доцільним для банку було б раціональне розміщення капіталу. В основі капітальної стійкості банку є обсяг власного капіталу. Він забезпечує достатню суму грошей, яку можна використати для повернення депозитів та сформувати резерв для погашення боргів або непередбачених збитків. Якісне управління власним капіталом має важливе значення для забезпечення стійкості активів і зобов'язань банку, підвищення рівня капіталізації та фінансової стійкості, як банку, так і банківської системи в цілому.

АТ КБ «ПриватБанк» потрібно підвищити ефективність прийняття рішень та контролю над ними. Варто зазначити три стратегічних напрямів удосконалення управління банком:

1) виявлення та ліквідація неприбуткових і неперспективних відділень банків. У цьому випадку зменшаться операційні витрати і покращиться фінансово-економічні показники та прибутковість банківської установи;

2) виявлення проблемних відділень, до яких необхідно застосувати заходи реструктуризації, оптимізації послуг та покращення якості обслуговування;

3) поступовий перехід до використання альтернативних заходів продажу банківських послуг (термінали, банкомати, центри самообслуговування). Масштабний розвиток дистанційного обслуговування клієнтів завдяки кол-центрам і системам електронного банкінгу.

Формування якісного кредитного портфелю для ПриватБанку має важливе значення для його рентабельної роботи. Аналіз кредитної діяльності банку - це основа для ефективного управління. Він вміщує:

1) оцінку ефективності банківських аналітичних систем управління кредитними ризиками;

2) оцінку якості можливого ризику, його правильну;

3) прогноз рентабельності кредитних операцій;

4) визначення рівня, особливостей та типу концентрації ризиків кредитного портфелю.

Зазначені вище механізми вдосконалення фінансової стійкості мають вплив на конкурентноспроможність банку і мають бути максимально реалізовані.

Таким чином, всі типи клієнтів розраховують на такі переваги:

1) перевага продукту, його ліквідність та ефективність роботи;

2) інновації;

3) можливість взяти на себе управління ризиком клієнта;

4) кредитні відносини, як основні відносини для інших продуктів;

5) можливість швидкого прийняття рішень банку;

6) професіоналізм і гнучкість на високому рівні;

- 7) глобальна спрямованість з глобальними орієнтирами;
- 8) компетентний контроль всіх видів діяльності.

Отже, цього можна досягти запровадивши заходи щодо покращення фінансової стійкості банківської установи АТ «ПриватБанк».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. І.І. Дахно Зовнішньоекономічний менеджмент [Електронний ресурс]/ І.І. Дахно, Г.В. Бабіч, В.М. Барановська// Навч. посіб. «Центр учбової літератури». – 2012 р.- с. 201-257. – Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Dakhno_Ivan/Zovnishnoekonomichniy_menedzhment.pdf?
2. Є.С. Гарбар Фактори впливу на фінансову стійкість банку в умовах нестабільного економічного середовища [Електронний ресурс]/ Є.С. Гарбар// Серія «Економіка».-2015 р.- №1(45)-с.1-4. – Режим доступу: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/45/45_44.pdf
3. О.Л. Малахова Управління фінансовою стійкістю банків [Електронний ресурс]/ О.Л. Малахова , Р.В. Михайлюк//Навч. посіб.-2011 р.- с. 8-199. Режим доступу: http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/532/1/malakhova_ufsb.pdf
4. Ю.С. Довгаль Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення [Електронний ресурс]/ Ю.С. Довгаль, Р.О. Чамара// Фінансовий простір.-2015 р.- №1(17)-с.1-5. – Режим доступу: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1501/15djssfs.pdf>
5. В.В. Рисін Фінансова стійкість банку: чинники та особливості забезпечення [Електронний ресурс]/В.В. Рисін, А.П. Біда//Ефективна економіка.-2021 р.-№3-с.1-9. – Режим доступу:http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/3.pdf
6. О.В. Дзюблюк Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи [Електронний ресурс]/ О.В. Дзюблюк, Р.В. Михайлюк// Монографія.-2009 р.-с.10-213. – Режим доступу: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/525/1/finansova_stiyk_bankiv_dzublyck.pdf

[B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D1%96%D0%B2%20%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%83.](#)

11. Г.І. Міокова Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства [Електронний ресурс]/ Г.І. Міокова, К.В. Самсонова// Наукові записки КНТУ.- 2011 р. - №11-с.1-4. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/84825095.pdf>

12. ПриватБанк [Електронний ресурс]/ Вікіпедія — вільна енциклопедія.- 2021 р. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA#:~:text=%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%91%D0%B0%CC%81%D0%BD%D0%BA%20%E2%80%94%D0%BD%D0%B0%D0%B9%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B8%D0%B9%20%D0%B7%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BC%D1%96%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8%20%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D1%96%D0%B2,%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BC%D0%B5%D0%B%D%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%20%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B9%20%D0%A2%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%BF%D0%BA%D0%BE>.

13. L.Shmalchenko PrivatBank [Електронний ресурс]/ L.Shmalchenko, Y.Spasov.- 2016 р. -с .1-39.– Режим доступу: https://static.privatbank.ua/files/finance/PB_16.09.2014_investor_site_eng.pdf

14. Про рішення акціонера публічного акціонерного товариства комерційний банк «ПРИВАТБАНК» [Електронний ресурс]: затвержено Наказом Міністерства Фінансів України від 23.02.2018 р. № 316 /Стратегія АТ КБ ПриватБанк до 2022р.-с 1-34. – Режим доступу: <https://static.privatbank.ua/files/20180117-2.pdf>

15. Постанова Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс]: зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 28.01.2001 р. №368. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>

16. Постанова Про схвалення Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків України [Електронний ресурс]: затверджено Правлінням Національного Банку України від 02.06.2009 р. №315. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09#Text>

17. М.Г. Марич Оцінка фінансової стійкості комерційних банків України на сучасному етапі розвитку [Електронний ресурс]/ М.Г. Марич, А.В. Марич// Глобальні та національні проблеми економіки.- 2017 р.- №17-с.698-703. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/142.pdf>

18. Акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк» Річний звіт [Електронний ресурс] «ПриватБанк» від 31.12.2018р.-с.1-129. – Режим доступу:https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2019.04.23FINAL1.pdf,

19. В.Р. Кобилецький Рентабельність. Сутність та показники [Електронний ресурс]/ В.Р. Кобилецький// Financial analysis online.-2018 р. – Режим доступу: <https://www.finalon.com/metodyka-rozrakhunku/229-rentabelnist>

20. Е.Ф. Жуков Банківська справа [Електронний ресурс]/ Е.Ф. Жуков // Навч. посіб.- 2015 р.-с. 5-59. – Режим доступу: https://stud.com.ua/61233/bankivska_sprava/pokazniki_rentabelnosti

21. Т.А. Родіонова Аналіз ефективності державних, приватних і іноземних банків України / Т.А. Родіонова, А.М. Пятков// International Relations. Economics. Country Studies. Tourism (IRECST) .-2020 р.-№12 -с. 171-182.

22. Національний банк України Огляд банківського сектору [Електронний ресурс]/ Національний банк України.-2020 р.-с.1-12. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2020-02.pdf?v=4

23. Національний банк України Звіт про фінансову стабільність [Електронний ресурс] / Національний банк України.-2020 р.-с.1-49. – Режим доступу:https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-H2.pdf?v=4

24. А. Дробязко Рейтинг надійності банків за підсумками першої половини 2020 р. [Електронний ресурс]/ А.Дробязко, Є.Шпитко// Mind – незалежний журналістський бізнес-портал.-2020 р. – Режим доступу: [https://mind.ua/publications/20214379-rejting-nadijnosti-bankiv-za-pidsumkami-pershoyi-polovini-2020-roku#:~:text=2020%20%D1%80.&text=%D0%A3%20%D0%BB%D0%B8%D0%BF%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE,\(%D0%BA%D0%BE%D1%88%D1%82%D0%B8%20%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1\)%20%D0%BF%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%80%D1%88%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%8F.&text=%D0%9D%D0%B0%D0%B9%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5%20%D0%B2%D0%B8%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%84%D0%B5%D0%BB%D1%96%20%D0%BA%D0%BE%D1%88%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85,\(1%2C3%20%D0%BC%D0%BB%D1%80%D0%B4\).](https://mind.ua/publications/20214379-rejting-nadijnosti-bankiv-za-pidsumkami-pershoyi-polovini-2020-roku#:~:text=2020%20%D1%80.&text=%D0%A3%20%D0%BB%D0%B8%D0%BF%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE,(%D0%BA%D0%BE%D1%88%D1%82%D0%B8%20%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1)%20%D0%BF%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%80%D1%88%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%8F.&text=%D0%9D%D0%B0%D0%B9%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5%20%D0%B2%D0%B8%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%84%D0%B5%D0%BB%D1%96%20%D0%BA%D0%BE%D1%88%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85,(1%2C3%20%D0%BC%D0%BB%D1%80%D0%B4).)

25. Укргазбанк Система управління ризиками [Електронний ресурс]/ Укргазбанк . – Режим доступу: http://www.ukrgasbank.com/about/corporate_management/risk_control/

26. Ж.Довгань Управління ризиками в банківських [Електронний ресурс]/ Ж.Довгань//Світ фінансів.-2007 р.-№2(11)-с.113-119. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/26216/1/%D0%94%D0%9E%D0%92%D0%93%D0%90%D0%9D%D0%AC.pdf>

27. Постанова Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах [Електронний ресурс]: затвержене Правлінням Національного банку України від 11.06.2018 р. №64. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>

28. Ю.Ф. Гудзь Формування фінансової стійкості комерційного банку [Електронний ресурс]/ Ю.Ф. Гудзь, Ю.Б. Кондакова// Молодий вчений.-2018 р.-№12(64)-с.605-609. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/12/138.pdf>

29. В.В. Кривеженко Механізм та принципи управління фінансовою стійкістю банку [Електронний ресурс]/ В.В. Кривеженко. – Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/bank/4424-mekhanizm-ta-printsipi-upravlinnya-finansovoyu-stijkistyu-banku.html>

30. О.О. Гребенюк Управління фінансовою діяльністю та рентабельністю банківських установ [Електронний ресурс]/ О.О. Гребенюк // Ефективна економіка.-2016 р. -№12. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5356>